

Nr 75.

Ankom till riksdagens kansli den 6 juni 1936 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner nr 201 med förslag till allmänt familjepensionsreglemente m. m., nr 245 angående överenskommelser med civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor om övertagande av kassornas rörelse m. m. samt nr 258 angående överenskommelse med statens järnvägars änke- och pupillkassa om övertagande av kassans rörelse m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 6 mars 1936 dagtecknad proposition, nr 201, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna vid propositionen fogade förslag till allmänt familjepensionsreglemente och till familjepensionsreglemente för arbetare;

dels förklara, att dyrtidstillägg jämlikt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267) icke skall utgå till änka eller barn, som åtnjuter familjepension jämlikt något av nämnda reglementen;

dels till Pensioner enligt familjepensionsreglementet för arbetare för budgetåret 1936/1937 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25,000 kronor;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1936/1937 av de medel, från vilka kostnaderna för statens pensionsanstalt skola bestridas, ställa till förfogande medel för den förstärkning av anstaltens personal, som kan bliva erforderlig för anstaltens handläggning av pensionsärenden enligt familjepensionsreglementet för arbetare.

De vid propositionen fogade reglementsförslagen återgivas av utskottet i det följande.

I samband med förevarande proposition har utskottet till behandling förehått

1) en av herr *Pehrsson* i Göteborg inom den ordinarie motionstiden vid riksdagens början inom andra kammaren väckt motion, nr 333, vari hemställes, »att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag, huru frånskild hustru efter befattningshavare i statens tjänst och barn i detta äktenskap måtte kunna få åtnjuta pension eller andel i pension».

2) en av herr *Lundqvist* i anledning av förevarande proposition inom andra kammaren väckt motion, nr 676, vari hemställes,

att riksdagen »för sin del ville besluta att i allmänna familjepensionsreglementet intagas kompletteringar och ändringar därom, att pensionsrätt jämväl tillförsäkras

dels änka, som ingått nytt äktenskap, men åter blivit änka (alternativt endast om ömmande omständigheter föreligga);

dels utomäktenskapligt men icke arvsberättigat barn, där underhållsplikt enligt lag åligger fadern, och

dels frånskild hustru, som ej ingått nytt äktenskap, och den avlidne ej efterlämnat pensionsberättigad änka samt ömmande omständigheter föreligga, varjämte i det fall båda hustrurna leva, pensionen dem emellan må kunna delas, om ömmande omständigheter föreligga för den frånskilda hustrun»;

att riksdagen »ville besluta att i reglementet införes bestämmelse därom, att för behandlingen och tillämpningen av familjepensionsreglementena skall finnas en särskild fullmäktigeinstitution eller pensionsnämnd med den sammansättning, Kungl. Maj:t äger bestämma»; samt

att »vad ovan föreslagits om utvidgad pensionsrätt måtte intagas jämväl i familjepensionsreglementet för arbetare».

3) en av herr *Brädefors* i anledning av förevarande proposition inom andra kammaren väckt motion, nr 677, vari hemställes att riksdagen ville besluta

dels beträffande allmänna familjepensionsreglementet:

»att familjepensionsunderlag för ordinarie befattningshavare vid statens verk (b. andra tjänstemän) och icke-ordinarie befattningshavare (A.) höjes med 30 % för första lönegraden och med en procentuell reducering, som i 12:e lönegraden utgör 15 % ökning;

att tjänsteårsberäkningen för erhållandet av oavkortad familjepension fastställles till 25 år;

att, därest befattningshavare avskedas eller på egen begäran slutar sin tjänst, de inbetalda familjepensionsavgifterna återbäras till befattningshavaren»;

dels beträffande familjepensionsreglementet för arbetare:

»att familjepensionsunderlag för arbetare skall utgå för icke yrkesarbetare med samma belopp som för lönegrad 5 för icke-ordinarie personal och för yrkesarbetare vad som utgår till lönegrad 8 för icke-ordinarie personal;

att familjepensionsunderlag för arbetare skall utgå retroaktivt från år 1930 och att staten skall bestrida de merkostnader, som därigenom uppstå;

att, därest arbetare avskedas eller på egen begäran slutar sitt arbete, de inbetalda familjepensionsavgifterna återbäras till befattningshavaren;

att tjänsteårsberäkningen för erhållandet av oavkortad familjepension fastställles till 25 år».

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 24 april 1936 dagtecknad proposition, nr 245, vilken jämväl remitterats till bankoutskottet, under åberopande

av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att

dels träffa överenskommelser med fullmäktige för civilstatens änke- och pupillkassa och fullmäktige för telegrafverkets änke- och pupillkassa i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet anfört;

dels besluta om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1937 för de förvaltningsområden, vilkas manliga ordinarie befattningshavare dessförinnan varit skyldiga att tillhöra någon av nämnda kassor, samt därvid fastställa de avvikelser, som betingas av nämnda överenskommelser samt av vad departementschefen anfört rörande kvinnliga befattningshavare;

dels meddela de bestämmelser, som i övrigt erfordras för genomförande från och med den 1 juli 1937 av berörda överenskommelser och för tillämpning enligt vad departementschefen anfört av motsvarande regler rörande kvinnliga befattningshavare och deras efterlevande;

dels ock meddela sådana bestämmelser att den, som den 1 juli 1937 eller senare tillträder ordinarie befattning med oreglerad lön, med vilken tidigare följt skyldighet att tillhöra civilstatens änke- och pupillkassa, erhåller familjepensionering genom statens försorg efter i huvudsak enahanda grunder som från och med nämnda dag komma att gälla för tidigare innehavare av sådan befattning.

I en till bankoutskottet remitterad, den 8 maj 1936 dagtecknad proposition, nr 258, har Kungl. Maj:t slutligen, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att

dels träffa överenskommelse med fullmäktige för statens järnvägars änke- och pupillkassa i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet anfört;

dels besluta om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1937, i vad rör statens järnvägar, samt därvid fastställa de avvikelser, som betingas av nämnda överenskommelse samt av vad departementschefen anfört rörande kvinnliga befattningshavare;

dels ock meddela de bestämmelser, som i övrigt erfordras för genomförande från och med den 1 juli 1937 av berörda överenskommelse och för tillämpning enligt vad departementschefen anfört av motsvarande regler rörande kvinnliga befattningshavare vid statens järnvägar och deras efterlevande.

I samband med förevarande proposition nr 258 har utskottet till behandling förehått en av herrarna *Brädefors* och *Hagberg* i Luleå i anledning av nämnda proposition inom andra kammaren väckt motion, nr 833, vari hemställas, »att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse med fullmäktige för statens järnvägars änke- och pupillkassa i hu-

vudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag, dock med de ändringar och tillägg, som ha föreslagits i motion nr 677 i andra kammaren».

Beträffande motiveringen för de sålunda framlagda förslagen får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till propositionerna och motionerna.

Utskottet har fått mottaga särskilda framställningar rörande förslagen från dels statens järnvägars änke- och pupillkassas förhandlingsdelegerade dels föreningen kvinnor i statens tjänst m. fl. sammanslutningar av kvinnliga befattningshavare dels ock arméns fabrikers och tyganstalters tjänstemannaförening.

Inledning. Förslagets tillkomst.

Medan staten sedan gammalt ansetts böra ombesörja och till huvudsaklig del bekosta de ordinarie statstjänstemännens egen pensionering, har i fråga om pensioneringen av samma befattningshavares efterlevande hittills såsom en allmän grundsats gällt, att pensioneringskostnaderna böra bestridas väsentligen genom befattningshavarnas egna avgifter och att staten bör inskränka sig till att medverka vid bildande och upprätthållande av anstalter för pensioneringens handhavande.

I överensstämmelse med denna grundsats har familjepensioneringen för manliga ordinarie befattningshavare — om härvid bortses från de få personalgrupper i statstjänst, vilka ha familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt — anordnats genom särskilda icke-statliga änke- och pupillkassor; staten har visserligen ålagt vederbörande tjänst innehavare att vara delägare i dessa kassor, men de förmåner, som kassorna berett sina delägares efterlevande, ha till övervägande del varit grundade på delägarnas egna avgifter, och såväl dessa som pensionsvillkoren i övrigt ha bestämts av delägarna själva, ehuru under viss kontroll från statens sida att därvid försäkringstekniska krav uppfyllas. Till vissa kassor har staten dock lämnat bidrag i sådan omfattning, att staten kan sägas i ej obetydlig grad medverka till själva pensioneringen. På senare tid har staten dessutom sett sig föranlåten att genom beviljande av dyrtidstillägg och — i viss omfattning — av särskilda pensions-tillägg förbättra de från kassorna utgående pensionerna.

Vad de kvinnliga ordinarie befattningshavarna angår, har i samband med ordnandet av dessa befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden år 1925 genomförts rätt till pension för efterlevande minderåriga barn. Denna pensionering har ordnats av staten på sådant sätt, att de kvinnliga befattningshavarna få till statsverket erlægga samma familjepensionsavgifter, som manliga innehavare av samma befattning ha att gälda till vederbörande familjepensionskassa, varemot från statsverket utbetalas pupillpensioner enligt de grunder, som tillämpas av kassan.

Under det att familjepensionsrätt sålunda förefinnes för ordinarie befattningshavare i statens tjänst, har — med undantag för ett par smärre personalgrupper — icke-ordinarie personal hittills ej erhållit någon ordnad famil-

jepensionering. Ej heller den statsanställda arbetarpersonalen har för närvarande skyldighet eller möjlighet att under statens medverkan sörja för sina efterlevandes pensionering.

En lösning av den icke-ordinarie personalens och arbetarpersonalens familjepensionsfrågor har länge framstått såsom önskvärd. Senast har 1935 års riksdag (skr. nr 272; bankoutskottets utl. nr 57) hemställt om förslag till 1936 års riksdag om ordnande av familjepensioneringen för ifrågavarande personal.

Ett hinder vid lösningen av nämnda frågor har undanröjts sedan den ifrågavarande personalens tjänstepensionering ordnats genom beslut av 1934 och 1935 års riksdagar, samtidigt som den ordinarie personalens tjänstepensionering reformerats. Genom den likformighet, som härigenom på tjänstepensionsområdet vunnits, har önskemålet om ernående av en motsvarande likformighet på familjepensionsområdet fått ökad aktualitet. I fråga om den ordinarie personalen har det länge framstått som en olägenhet, att i följd av de skiftande grunderna för statsbidragen och de skiftande förhållandena i olika kassor befattningshavare med samma lön äro berättigade till mycket olika familjepensionsförmåner för sina efterlevande.

Till fullgörande av givet uppdrag framlade 1930 års pensionskommittén den 20 juli 1934 betänkande rörande familjepensionering för tjänstemän vid den civila statsförvaltningen och för arbetare i statens tjänst (statens offentliga utredningar 1934:29). Betänkandet innefattade förslag till reglementen angående familjepension *dels* för efterlevande till tjänstemän vid den civila statsförvaltningen (civila familjepensionsreglementet), *dels ock* för efterlevande till arbetare i statens tjänst (familjepensionsreglementet för arbetare). Det förra reglementet avsåg att genom statens försorg ordna familjepensioneringen för tjänstemän, underkastade civila tjänstepensionsreglementet, det senare att på enahanda sätt ordna familjepensioneringen för sådana arbetare, beträffande vilka tjänstepensionsreglementet för arbetare är gällande. Från civila familjepensionsreglementets tillämpning skulle emellertid tillsvidare undantagas de ordinarie tjänstemän, som redan vunnit delaktighet i någon av de nu existerande enskilda pensionskassorna för statstjänstemän.

Pensionskommitténs förslag byggde på den huvudprincipen, att kostnaderna för familjepensioneringen skulle bestridas genom familjepensionsavdrag å de anställdas löner, beräknade att uttagas under en trettioårig betalningstid. Familjepensionsunderlagen hade i civila familjepensionsreglementet valts så, att de icke skulle understiga de familjepensionsunderlag eller delaktighetsbelopp, vilka enligt de för resp. tjänstemannagrupper förmånligaste familjepensionsvillkoren blivit i nuvarande kassors reglementen av Kungl. Maj:t fastställda, däri inbegripet dyrtidstillägg enligt de för första halvåret 1934 gällande grunderna (index 153; procenttal för dyrtidstillägg å tilläggsunderlaget 13).

Familjepensionsreglementet för arbetare var uppgjort i nära anslutning till det föreslagna reglementet för den civila tjänstemannapersonalen.

I avseende å de nuvarande änke- och pupillkassorna uttalades i betänkandet önskvärldheten av att kassorna kunde omedelbart helt avvecklas men framhölls tillika, att detta icke läte sig göra bland annat emedan ett överflyttande på staten av kassornas tillgångar och förbindelser icke syntes kunna äga rum utan medverkan från kassornas sida. Det finge emellertid — yttrades vidare — anses ligga i statens och även det övervägande flertalet tjänstemäns eget intresse, att icke skilda familjepensioneringssystem under en alltför lång övergångstid skulle behöva tillämpas vid sidan av varandra. De sakkunniga hade alltså ansett sitt utredningsuppdrag innefatta att undersöka betingelserna för ett överflyttande på staten av de särskilda pensionskassornas förbindelser, i vad de anginge sådan under civila tjänstepensionsreglementet hörande tjänstemannapersonal, som enligt huvudregeln skulle vara underkastad bestämmelserna i civila familjepensionsreglementet. Då en dylik undersökning förutsatte tidsödande försäkringstekniska utredningar rörande kassornas ekonomiska ställning m. m. ävensom närmare förhandlingar med de olika kassorna och det framstått såsom ett viktigt önskemål att kunna framlägga förslag rörande familjepensioneringens huvudgrunder i så god tid, att frågan kunde underställas 1935 års riksdag, hade de sakkunniga måst avstå från att nu avgiva förslag angående kassornas avveckling.

Över pensionssakkunnigas betänkande avgåvos utlåtanden av tillhoppa över ett hundratal verk och myndigheter, vilka berördes av förslaget, ävensom av vederbörande familjepensionsanstalter. Yttranden och framställningar i ärendet inkommo jämväl från åtskilliga personalsammanslutningar.

Genom beslut den 5 oktober 1934 uppdrog Kungl. Maj:t åt generaldirektören och chefen för telegrafverket, greve H. A. Hamilton, tillika ordförande, samt chefen för försäkringsinspektionen, filosofie doktorn O. A. Åkesson och byråchefen för lagärenden i finansdepartementet J. Laurin att i egenskap av utredningsmän inom finansdepartementet verkställa utredning och avgiva förslag beträffande det sätt, varpå vid ett ordnande genom statens försorg av familjepensioneringen för tjänstemän vid nyreglerade verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, de nuvarande familjepensionsanstalternas verksamhet beträffande dylika tjänstemän borde avvecklas jämte därmed sammanhängande frågor. Sedermera förordnade departementschefen med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande byråchefen i försäkringsinspektionen, filosofie doktorn Tim Jansson att biträda utredningsmännen med verkställande av vissa försäkringstekniska undersökningar.

Vidare uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 20 december 1935 åt utredningsmännen, vilka antagit benämningen *1934 års familjepensionsutredning*, att utarbeta bestämmelser jämväl rörande familjepension för efterlevande till befattningshavare vid försvarsväsendet. Samtidigt bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla ytterligare en utredningsman för att deltaga i utarbetandet av berörda förslag. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen såsom sådan utredningsman expeditionschefen i finansdepartementet E. A. Westling.

Såsom ett första led i fullgörandet av dess uppdrag framlade 1934 års

familjepensionsutredning med utlåtande den 23 januari 1936 ett reviderat förslag till civilt familjepensionsreglemente samt ett i anslutning härtill uppgjort förslag till militärt familjepensionsreglemente. I betraktande av det nära samband, som rådde mellan de nya tjänstepensionsreglementena för tjänstemän och arbetare, hade familjepensionsutredningen dessutom i anslutning till sina förslag till civila och militära familjepensionsreglementen företagit den överarbetning av pensions-sakkunnigas förslag till familjepensionsreglemente för arbetare, som av utredningsarbetet beträffande tjänstemännens familjepensionering syntes direkt påkallad.

En viktig avvikelse i familjepensionsutredningens förslag i jämförelse med det av 1930 års pensions-sakkunniga framlagda har avseende å familjepensioneringens finansiering. Medan sålunda pensions-sakkunniga utgingo från att kostnaderna för ifrågavarande pensionering helt borde bestridas genom avdrag å de anställdas löner, räknade 1934 års utredningsmän i enlighet med erhållna direktiv med fortsatt bidrag av statsmedel till familjepensioneringen.

Familjepensionsutredningens förslag skilde sig vidare från pensions-sakkunnigas förslag i fråga om övergången från nuvarande system. De föreslagna civila och militära familjepensionsreglementena skulle gälla för alla befattningshavare, för vilka civila eller militära tjänstepensionsreglementet gäller. Men ikraftträdandet skulle ske successivt för olika förvaltningsområden allteftersom de kassor, vilka nu omhänderhava familjepensioneringen för ordinarie manliga befattningshavare inom resp. förvaltningsområden, träffade överenskommelser med staten av sådan innebörd, att även dessa kassors delägare bringades under de statliga familjepensionsreglementenas tillämplighetsområde.

Sedan familjepensionsutredningens utlåtande av den 23 januari 1936 varit föremål för remiss, avlämnade utredningen preliminära överenskommelser, vilka skulle möjliggöra reglementenas ikraftträdande för ifrågavarande förvaltningsområden, nämligen dels genom skrivelse den 29 februari 1936 överenskommelse rörande civilstatens änke- och pupillkassa, dels genom skrivelse den 1 april 1936 överenskommelse rörande telegrafverkets änke- och pupillkassa och dels genom skrivelse den 27 april 1936 överenskommelse rörande statens järnvägars änke- och pupillkassa. Jämväl dessa överenskommelser, vilka slutits å ena sidan av familjepensionsutredningen under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande och å andra sidan av delegerade från vederbörande kassa under förbehåll av fullmäktiges godkännande, ha varit föremål för remiss till vissa myndigheter.

Det genom propositionen nr 201 framlagda förslaget till allmänt familjepensionsreglemente innefattar en överarbetning av familjepensionsutredningens reglements-förslag, därvid de civila och militära reglementena sammanlagits till ett. Genom propositionerna nr 245 och 258 har riksdagen underställt de träffade överenskommelserna med vissa jämkningar ävensom vissa därmed sammanhängande frågor.

Allmän överblick över propositionernas innebörd.

Då en utgångspunkt vid utredningsarbetet varit, att även kassornas nuvarande delägare såvitt möjligt borde erhålla de i ett nytt statligt familjepensionsreglemente bestämda pensionsförmåner, inriktades utredningen till en början på frågan, vilka förmåner staten kunde beräknas bereda dessa delägare utan kostnad för statsverket, därest kassornas tillgångar, inberäknat rätten att av delägarna uppbära de i vederbörande reglementen bestämda avgifterna, överlätes till statsverket. För utrönande härav verkställdes beträffande nu ifrågavarande tre kassor försäkringstekniska undersökningar, vilkas resultat framgå av vid propositionerna fogade promemorior jämte balansräkningar. I dessa balansräkningar upptogs såsom tillgångar kapitalbehållningen jämte kapitalvärdet av återstående avgifter, medan såsom skuld i huvudsak upptogs kapitalvärdet av kassans *nuvarande* förpliktelser mot i tjänst varande delägare, med pension avgångna delägare samt pensionärer. Närmare redogörelse för beräkningsgrunderna lämnas i promemoriorna. Anmärkas må här allenast, att vid beräkningarna icke tillämpats s. k. betryggande grunder med sådana säkerhetsmarginaler, att man vid ett normalt förlopp av verksamheten skulle ha att vänta sig överskott, utan i stället s. k. självkostnadsgrunder, vilka i följd av att bestämda säkerhetsmarginaler saknas, innebära att normalt varken vinst eller förlust kan väntas uppstå å verksamheten, att räntefoten vid beräkningarna antagits utgöra 4 procent samt att värdering av kapitalbehållningen, fränsett fastigheterna, skett efter en effektiv ränta av 4 procent.

Preliminärt verkställda beräkningar av detta slag utvisade för alla tre kassorna ett överskott, som i procent av förpliktelsernas kapitalvärde utgjorde för civilstatens kassa omkring 19.5, för telegrafverkets kassa omkring 47 och för statens järnvägars kassa omkring 21. I en tabell, intagen i propositionen nr 201 sid. 134, ha upptagits till en början de pensionsbelopp, som de tre kassorna för närvarande betala till ensam änka efter befattningshavare med reglerad lön i särskilda lönegrader, och därefter pensionsbeloppens storlek vid en procentuell förhöjning efter berörda överskott. Sistnämnda belopp utgöra vad staten vid övertagande av tillgångarna och rätten till avgifter beräknas kunna bjuda kassornas nuvarande delägare och pensionärer, såvitt angår reglerade förvaltningsområden. Vid övervägande av de olika pensionsskalornas »lutning» m. m. ansågs den framkomna pensionsskalan för statens järnvägars kassa i stort sett representera de änkepensionsbelopp, som utan anlitan av framtida statsbidrag skäligen borde utgå för de olika lönegraderna. Efter viss avrundning har denna skala upptagits i berörda tabell under benämningen »grundpension»; den börjar med 630 kronor i 1:a ordinarie lönegraden och slutar med 3,060 kronor i lönegraden A 3. I tre följande kolumner i tabellen har angivits, huru dessa belopp i olika lönegrader över- eller understiga de nu gällande änkepensionsbeloppen i de tre kassorna. Av dessa uppgifter, sammanställda med andra

uppgifter i propositionerna, framgå, att därest — såsom förslaget innebär — dessa grundpensionsbelopp skulle få åtnjutas av efterlevande till samtliga vid kassornas övertagande befintliga, i tjänst varande delägare i kassorna (s. k. aktiva delägare) med nyreglerad lön, skulle härför erfordras, om ej övriga intressenters rätt till andel i överskotten skulle trädas för nära, beträffande civilstatens kassa ett tillskott av staten med ett kapitalvärde av närmare 6 miljoner kronor, medan beräffande telegrafverkets kassa en avsevärd del av överskottet skulle bli outnyttjad och beträffande statens järnvägars kassa (bl. a. i följd av avrundningen) en mindre del av överskottet skulle återstå.

Såsom av det föregående torde framgå har förutsatts, att de nuvarande delägarna i kassorna efter statens övertagande av verksamheten skola vara underkastade samma regler om avgifter och avgiftstid som nu; viss i propositionen nr 245 föreslagen jämkning härutinnan omnämnes i det följande. För nytillträdande ordinarie befattningshavare, vartill då även räknas befordrade förutvarande delägare i kassorna, liksom beträffande de icke-ordinarie befattningshavarna, skola däremot gälla i reglementet intagna nya regler om familjepensionsavdrag och avdragstid. Avdragstiden sammanfaller i princip med tjänstetiden, och avdragen äro med tillämpning av förenämnda s. k. självkostnadsgrunder beräknade så att de — liksom i princip nuvarande avgifter för nuvarande delägare — skola täcka kostnaderna för den nämnda s. k. grundpensionen. Vid dessa beräkningar ha män och kvinnor, civila och militära, räknats som en enda riskklass, vilket — trots att full likställighet införts i fråga om pensionsförmånerna, bl. a. såtillvida att änklingspensionering införts — innebär för de civila manliga tjänstemännen omkring 91 % täckning, för de civila kvinnliga tjänstemännen omkring 405 % täckning, för civila tjänstemän tillsammans omkring 105 % täckning och för de militära befattningshavarna omkring 74 % täckning.

Såsom redan antytts skall emellertid staten även framgent lämna bidrag till familjepensioneringen. Detta föreslås ske på det sättet att *dels* till de ovan nämnda s. k. grundpensionsbeloppen i varje lönegrad lägges ett lika belopp av 120 kronor, så att det nya reglementets familjepensionsunderlag, motsvarande familjepensionens fasta del för ensam änka, om den avlidne nått fulla tjänstår, överstiga grundpensionsskalans belopp med 120 kronor, *dels* ock de enligt reglementet utgående familjepensionerna skola innefatta en rörlig del, utgörande samma procenttal å den fasta delen, som gäller för beräknande av dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning (med index 158 således 11 procent).

Nu angivna statsbidrag föreslås jämväl för arbetarnas familjepensionering.

I överensstämmelse med vad ovan angivits innehålla föreliggande förslag *dels* ett allmänt familjepensionsreglemente för civila och militära befattningshavare, vilket emellertid icke genom sitt utfärdande blir omedelbart tillämpligt å någon personalgrupp utan skall sättas i kraft för olika förvaltningsområden efter hand som överenskommelser träffas med resp. kassor

och *dels* förslag till tre sådana överenskommelser. Sistnämnda överenskommelser innebära i huvudsak beträffande aktiva delägare med nyreglerad lön, att det nya reglementet med vissa undantag skall bli å dem tillämpligt, och i fråga om övriga intressenter — främst de s. k. tjänstepensionärerna, familjepensionstagarna samt de aktiva delägarna med oreglerad lön — att staten övertager kassans förpliktelser, därvid dock vederbörande göras delaktiga i ovannämnda överskott genom tillägg å utgående pensioner med 20 eller 22 procent. Staten övertager i princip så mycket av kassornas tillgångar som jämte återstående avgifter svara mot de åtagna höjda pensionsförpliktelserna, frånsatt 120-kronorstilläggen och de rörliga pensionsdelarna. Därvid uppstår dock, såsom redan nämnts, beträffande civilstatens kassa en brist å närmare 6 miljoner kronor; såsom nedan angives innebära vidare de båda andra överenskommelserna icke full täckning för vissa särskilda förpliktelser.

Efter denna redogörelse för förslagets grundlinjer torde utskottet få lämna en kort redogörelse för de särskilda reglementena och överenskommelserna, varefter utskottet skall lämna en sammanfattning av de olika förslagets ekonomiska innebörd.

Allmänna familjepensionsreglementet.

Allmänna familjepensionsreglementet skall utan undantag gälla för de befattnings- eller beställningshavare, å vilka civila eller militära tjänstepensionsreglementet gäller. Reglementets tillämplighet och således rätten till familjepension för efterlevande kvarstår icke blott efter det vederbörande avgått med pension enligt något av tjänstepensionsreglementena utan även om vederbörande avgått och äger rätt till uppskjuten livränta enligt något av nämnda reglementen. Av de följande reglerna rörande familjepensionens beräknande framgår emellertid, att i sistnämnda fall som regel endast avkortad familjepension kommer att utgå. Och dessutom gäller i dessa fall, såsom ett villkor för att reglementet överhuvud alltjämt skall bli tillämpligt, att befattningshavaren under minst fem år innehaft till tjänstepension berättigande anställning.

Berättigad till familjepension efter befattningshavares död är först och främst efterlevande make, d. v. s. änka, resp. änklings, under förutsättning dock att äktenskapet ingåtts innan befattningshavaren fyllt 65 år. Som redan antytts har pensionsrättens utsträckande i vad rör kvinnlig befattningshavare till att gälla även änklings ansetts som en konsekvens av den givna utgångspunkten, att manliga och kvinnliga befattningshavare böra vidkännas samma familjepensionsavdrag.

Pensionsrätten för efterlevande make upphör emellertid ovillkorligen, om maken ingår nytt äktenskap. Möjlighet till återupplivning av pensionsrätten, om vederbörande på nytt blir änka, resp. änklings, saknas.

Vidare åtnjuta »arvsberättigade barn, som ej uppnått 21 års ålder» pensionsrätt. Härunder falla ej blott barn i äktenskap utan jämväl kvinnlig

befattningshavares barn utom äktenskap, trolovningsbarn till manlig befattningshavare ävensom adoptivbarn. Beträffande de sistnämnda gäller dock såsom ett villkor för pensionsrätten, att adoptionen ej ägt rum efter det befattningshavaren fyllt 50 år.

Slutligen innebär förslaget, att frånskild make till en befattningshavare under vissa förutsättningar må kunna av domstol i äktenskapsskillnadsmålet förklaras bibehållen vid rätt till familjepension. Rörande de närmare bestämmelserna härom hänvisas till redogörelsen i propositionen (nr 201 sid. 59 o. f.).

Varje befattningshavare av ifrågavarande slag har att vidkännas familjepensionsavdrag å sin lön så länge han innehar sin befattning. Avdragstiden kan således bliva mycket olika för olika befattningshavare; härvidlag skiljer sig förslaget från det av 1930 års pensionskommitté framlagda förslaget, som innebar en avdragstid å högst 30 år.

I syfte att undvika att familjepensionsavdragen liksom på sin tid tjänstepensionsavdragens införande skola medföra en löneminskning förordar föredragande departementschefen (prop. nr 201 sid. 75) en sådan anordning, att dyrtidstilläggen skola komma att beräknas å bruttolönen, minskad med tjänstepensionsavdragen men icke med familjepensionsavdragen.

I enlighet med vad 1934 års avlöningsrevision föreslagit förklarar sig föredragande departementschefen vidare förutsätta, att de icke-ordinarie befattningshavarna genom uppflyttning en löneklass beredas kompensation för den av familjepensionsavdragen följande minskningen av nettolönerna (prop. nr 201 sid. 93 o. f.).

För varje lönegrad eller befattning har i reglementet bestämts ett visst *familjepensionsunderlag* (10 och 14 §§). Ett annat begrepp är *familjepensionens grundbelopp*, som motsvarar vad ensam make äger uppbära, fränsett den rörliga delen. Familjepensionens grundbelopp är, då en befattningshavare förvärvat full familjepensionsrätt för sina efterlevande, lika med familjepensionsunderlaget. För full familjepensionsrätt erfordras för den som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension 30, för vissa befattningar 25 tjänstår, beräknade enligt tjänstepensionsreglementena. Dock lägges därvid till de intjänta tjänståren »tid som från dödsfallet eller avgången med pension må hava återstått till pensionsåldern». Den som inträtt i statstjänst minst 30 resp. 25 år före pensionsåldern får således full familjepensionsrätt för sina efterlevande, även om han avlider kort efter inträdet i statstjänst. Understiger däremot antalet tjänstår, utökade på nämnda sätt, 30, resp. 25, minskas familjepensionens grundbelopp i förhållande därtill. För den som vid sin död icke kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension enligt något av tjänstepensionsreglementena — d. v. s. huvudsakligen den som avgått med rätt till uppskjuten livränta — gälla särskilda regler. Att märka är särskilt, att i sådant fall utökning av tjänståren med den till pensionsåldern återstående tiden ej skall äga rum; den som lämnat statstjänsten i förtid utan pension kommer således i åtnjutande av familjepensionsrätt för sina efterlevande endast i förhållande till verkliga intjänta tjänstår.

Familjepensionen består, såsom redan nämnts, av en fast och en rörlig del. Den fasta delen motsvarar, för år räknat, familjepensionens grundbelopp, då endast en person är pensionsberättigad, med tillägg av 50 procent av grundbeloppet, då två personer äro pensionsberättigade, och ytterligare 20 procent av grundbeloppet för varje ytterligare pensionsberättigad. Härvid räknas dock efterlevande make och frånskild make tillsammans som en pensionsberättigad. Vad nu sagts gäller bestämmande av det sammanlagda beloppet av familjepensionens fasta del. Särskilda regler gälla rörande pensionens fördelning i förekommande fall; i huvudsak innebära dessa, att make (eventuellt efterlevande make och frånskild make tillsammans) äger åtnjuta 80 procent av grundbeloppet medan barnen få dela återstoden lika.

Upphör pensionsrätt på grund av pensionstagares död, räknas pension till honom för löpande månad och dessutom — såsom en art av begravningshjälp — för följande månad; upphör pensionsrätten av annan anledning utgår däremot pensionen endast under löpande månad.

Fråga om rätt till familjepension efter avliden befattningshavare skall beträffande de affärsdrivande verken prövas av verkets styrelse och eljest av den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer; enligt ett uttalande i propositionen förutsättes handhavandet av dessa frågor i sistnämnda fall komma att handhavas av statskontoret.

Allmänna familjepensionsreglementet innehåller beträffande ikraftträdandet, att »genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av Kungl. Maj:t efter riksdagens bemyndigande bestämmes tidpunkten för detta reglementes ikraftträdande för olika förvaltningsområden och fastställas de avvikelser från reglementets bestämmelser, som därvid finnas påkallade beträffande — — — befattningshavare, vilka före ikraftträdandet ägt familjepensionsrätt på grund av sin statstjänst, samt beträffande de fall då avgång från sådan befattning skett före ikraftträdandet.» Denna bestämmelse bildar grundvalen för de ifrågavarande överenskommelserna samt de bestämmelser som i samband därmed föreslås.

Slutligen är att nämna en viktig övergångsbestämmelse av innehåll, att i fråga om den som vid reglementets ikraftträdande för det förvaltningsområde, till vilket han hör, innehade icke-ordinarie befattning med en daglig tjänstgöringstid, motsvarande minst hälften av den för ordinarie befattningshavare bestämda, eller ock anställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § tjänstepensionsreglementet för arbetare sägs, och som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension, skall — även i den mån detta ej följer av 4 § 4 mom. i det allmänna reglementet — för bestämmande av familjepension åt hans efterlevande såsom tjänstår räknas den tid, under vilken han, innan detta reglemente blev å honom tillämpligt, innehaft sådan befattning eller anställning. Rörande den närmare motiveringen för denna bestämmelse torde få hänvisas till framställningen i propositionen (nr 201 sid. 96 o. f.). Motsvarande fråga beträffande de befattningshavare, som vid övergången redan äro ordinarie och således delägare i någon kassa, löses genom de föreslagna överenskommelserna.

Familjepensionsreglementet för arbetare.

Familjepensionsreglementet för arbetare omfattar liksom det allmänna reglementet samma personal som motsvarande tjänstepensionsreglemente och är även i övrigt byggt på samma grunder som det allmänna familjepensionsreglementet. Endast vissa avvikelser och särskilda frågor må här anmärkas.

Då tjänstepensionsreglementet för arbetare omfattar även vissa slag av s. k. säsongarbetare, har härav föranletts vissa särskilda regler om familjepensioneringen. Sålunda stadgas, för undvikande av att för den som vid sin död endast för tillfället varit ur tjänstgöring skall bliva sämre ställd i förevarande avseende, att därest arbetare, som utan eget förvållande entledigats från sin anställning utan rätt till pension, avlider inom nio månader från anställningens upphörande, skall vid bestämmande av familjepensionens grundbelopp så anses, som om han vid dödsfallet alltjämt kvarstode i statens tjänst; för honom må således tjänståren ökas med tiden intill pensionsåldern. Dock stadgas beträffande sådan utökning av antalet tjänstår i fråga om arbetare, vilkens senaste anställning varit begränsad till del av år, att därvid skall medräknas allenast så stor del av varje år, som motsvarar den anställningstid, vilken varit i medeltal för honom gällande under de tre senast förflutna kalenderåren före dödsfallet eller avgången med pension.

I fråga om familjepensionsunderlag har i analogi med tjänstepensionsreglementet icke-yrkesarbetare jämförts med icke-ordinarie tjänsteman i 4:e lönegraden samt yrkesarbetare med sådan tjänsteman i 6:e lönegraden.

Vid beräkning av familjepensionsavdragen för arbetare ha de kvinnliga arbetarna ansetts icke böra åläggas samma avdrag som männen utan räknats såsom en särskild riskklass. Under sådana omständigheter ha tillräckliga skäl ej ansetts föreligga att utsträcka pensionsrätten efter kvinnlig arbetare till änklings. I följd av dessa beräkningsgrunder ha avdragen för kvinnlig arbetare blivit väsentligt lägre än för de manliga. De senares avdrag skulle i följd härav egentligen ha blivit något högre än för tjänstemännen i nämnda lönegrader men för att undvika en sådan konsekvens har i propositionen föreslagits en jämkning av arbetaravdragen ned till tjänstemannaavdragens nivå. Sänkningen utgör 15 kronor per år för yrkesarbetare och 9 kronor per år för de övriga; kostnaderna för denna särskilda belastning beröres här nedan.

Ifrågavarande reglemente föreslås träda i kraft den 1 januari 1937. Även här finns en särskild övergångsbestämmelse av innebörd att den som vid nämnda tidpunkt innehade arbetsanställning äger tillgodoräkna den gångna tiden såsom tjänstår.

Det mot civilstatens änke- och pupillkassa svarande förvaltningsområdet.

Den träffade preliminära överenskommelsen rörande civilstatens änke- och pupillkassa, vilken är dagtecknad den 7 februari 1936, är av följande lydelse:¹

Mellan 1934 års familjepensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt undertecknade av fullmäktige för civilstatens änke- och pupillkassa utsedda delegerade, under förbehåll av fullmäktiges godkännande, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat uttryckligen angives, den, som omedelbart före övertagandet var delägare i kassan.

1. Staten övertager kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt det för kassan vid övertagandet gällande reglementet eller på annan grund.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse må kunna riktas mot kassans fullmäktige eller styrelse, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för fullmäktige eller styrelseledamot på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

2. Med de undantag, som i 3, 4 och 6 mom. omförmälas, skola bestämmelserna i det förslag till civilt familjepensionsreglemente, som fogas härvid såsom bilaga,² från övertagandet bliva tillämpliga beträffande därvid i statens tjänst kvarstående delägare, å vilka civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt.

Beträffande den, som är delägare för en tidigare innehavd befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken pensions-talet är högre än pensionstalet för den befattning han vid övertagandet innehade, skall så anses som om han alltjämt innehade förstnämnda befattning.

Vad i första stycket sägs skall ock gälla beträffande vid övertagandet i statens tjänst kvarstående delägare, å vilken civila tjänstepensionsreglementet då icke är tillämpligt, därest han tidigare innehaft och sedermera bibehållit delaktighet för nyreglerad befattning, tillhörande förvaltningsområde, varå samma reglemente är tillämpligt. Sådan delägare skall, så länge han icke innehar befattning, å vilken berörda reglemente är tillämpligt, anses alltjämt kvarstå i den tidigare befattningen.

3. För i 2 mom. avsedd befattningshavare skall i stället för bestämmelserna i civila familjepensionsreglementet rörande familjepensionsavdrag gälla, att honom tillkommande lön (arvode) eller tjänstepension skall minskas med ett belopp, motsvarande den årsavgift jämte i förekommande fall beföringsavgift, som, därest de för honom närmast före övertagandet gällande bestämmelserna alltjämt varit för honom gällande, skolat av honom erläggas till kassan. Vad nu sagts skall dock icke gälla befattningshavare, som vid övertagandet var delägare i kassan för en lägre tjänst, än den han då innehade.

¹ Terminologin i denna överenskommelse är i följd av dess avslutande innan prop. nr 201 framlagts i vissa avseenden ej överensstämmande med prop. nr 201, se härom sid. 17 nedan.

² Denna bilaga, som här ej återgivits, är likalydande med familjepensionsutredningens förslag till civilt familjepensionsreglemente, omförmäلت i propositionen nr 201.

Vinner befattningshavare, för vilken första stycket gäller, efter övertagandet befordran till befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken pensionstalet är högre än pensionstalet för den tidigare innehavda befattningen, eller förordnas befattningshavare att innehava icke-ordinarie befattning, å vilken nämnda reglemente är tillämpligt och för vilken ett högre pensionstal är gällande än det för hans förra befattning fastställda, skall även i fråga om familjepensionsavdrag civila familjepensionsreglementet å honom tillämpas. Har befattningshavaren icke slutbetalt befordringsavgift i anledning av tidigare befordran, skall han dock, om han vill komma i åtnjutande av den i 4 mom. stadgade förmånen, utöver de i civila familjepensionsreglementet bestämda avdragen vidkännas avdrag, motsvarande återstående del av nämnda avgift; ankommande det på befattningshavaren att, därest han icke önskar komma i åtnjutande av här avsedd förmån, inom en månad från dagen för befordran eller förordnande, som ovan sagts, göra anmälan därom till styrelsen för det verk eller den myndighet, varunder han lyder.

4. För i 2 mom. avsedd befattningshavare, vilken vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension, må familjepensionsunderlaget icke i annat fall, än då vederbörande gjort anmälan, varom i 3 mom. andra stycket förmåles, bestämmas till belopp, understigande 120 gånger pensionstalet för den befattning han vid dödsfallet eller pensioneringstillfället innehade.

5. Till pensionsberättigad, gentemot vilken staten enligt 1 mom. övertager kassans förpliktelser, skall i andra fall, än då civila familjepensionsreglementet enligt 2 mom. blir tillämpligt, utgå *dels* grundpension (författningens enlig pension jämte provisorisk förhöjning) till belopp, som skolat av kassan gäldas, därest de för år 1936 gällande bestämmelserna alltjämt varit gällande, *dels* pensionstillägg, i den mån sådant skall utgå enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 361) med däri sedermera gjorda ändringar, *dels* dyrtidstillägg, i den mån sådant skall utgå enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267) med däri sedermera gjorda ändringar, dock endast så länge dyrtidstillägg enligt dessa grunder eljest utgå, *dels ock* ett fast tillägg av tjuo procent å nämnda grundpension. Vad nu sagts om pensionsberättigad gäller även den, som är berättigad till med pension jämställt understöd från kassan.

I andra fall, än då civila familjepensionsreglementet enligt 2 mom. blir tillämpligt, skola i övrigt med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten jämlikt 1 mom. övertager, de före övertagandet gällande bestämmelserna för kassan i tillämpliga delar gälla för staten, därvid myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall fullgöra vad enligt berörda bestämmelser ankommer å kassans styrelse eller fullmäktige.

Blir delägare, för vilken bestämmelserna i detta moment varit gällande, innehavare av befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt, skall jämväl civila familjepensionsreglementet därmed träda i tillämpning för honom, med iakttagande dock att vad i 3 mom. sista punkten samt 4 mom. sägs skall äga motsvarande tillämpning.

6. Vill i 2 mom. avsedd befattningshavare, att å honom i stället för föreskrifterna i 2—4 mom. skall äga tillämpning vad i 5 mom. sägs och gör han därom före övertagandet anmälan till Kungl. Maj:t, skall jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda moment gälla.

7. För den, som vid övertagandet var innehavare av ordinarie befattning hos kassan och övergår till befattning i statens tjänst, skall gälla:

a) att hans avlönings- och pensionsförmåner icke må understiga dem, som han vid tiden för övertagandet åtnjöt för sin tjänst hos kassan, däri inbegripet provisoriskt dyrtidstillägg och dyrtidstillägg enligt då gällande grunder;

b) att vid bestämmande av tjänstetid såväl för placering i löneklass som för beräkning av tjänstår för rätt till pension den tid, under vilken han innehaft anställning hos kassan, skall tillgodoräknas honom såsom om han därunder innehaft anställning i statens tjänst;

samt, vad förste expeditionsvakten A. H. Eriksson beträffar,

c) att han intill den för honom vid övertagandet gällande pensionsåldern skall bibehållas vid förutvarande rätt till årligt hyresbidrag å 700 kronor.

Därest och så länge befattningshavaren icke beredes tillfälle att övergå till sådan statstjänst i Stockholm, som finnes svara mot, vara jämförbar med eller högre än den tidigare befattningen hos kassan, skall han bibehållas vid de avlönings- och pensionsförmåner, som han vid tiden för övertagandet åtnjöt hos kassan, däri inbegripet provisoriskt dyrtidstillägg och dyrtidstillägg enligt då gällande grunder. Här avsedd befattningshavare skall äga att såsom tjänstår för bestämmande av pension tillgodoräkna såväl tid, under vilken han innehaft anställning hos kassan, som och tiden från övertagandet till dess han uppnår den för honom vid övertagandet gällande pensionsåldern eller dessförrinnan beredes likvärdig statsanställning.

För i detta moment avsedd befattningshavare skola i fråga om familjepensionering bestämmelserna under 2—4 samt 6 mom. här ovan äga motsvarande tillämpning, med iakttagande att så länge han icke innehar högre befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt, skall anses som om han alltjämt innehade ordinarie tjänst i den lönegrad, till vilken hans befattning enligt den för kassan senast gällande tjänsteförteckningen varit hänförd.

Vid övertagandet pensionerad förutvarande befattningshavare hos kassan skall bibehållas vid honom av kassans styrelse tillerkänd pension och skall därjämte alltjämt åtnjuta sådan pensionsförbättring, som före övertagandet varit för honom provisoriskt bestämd. Å dessa pensionsförmåner skall utgå dyrtidstillägg enligt de för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst gällande grunderna.

Kassan skall vidtaga erforderliga åtgärder för uppsägning av icke-ordinarie personal hos kassan till tiden för övertagandet.

8. För delägare i den med kassan förenade kapital- och livränteförsäkringsanstalten skall i avseende å beloppen av ränta, vinstandelar, tillskotts-ränta samt livränta gälla

att ränta och vinstandelar sammanlagt fastställas till 5.5 procent,

att tillskotts-räntan fastställs till 3 procent,

att för de livräntetagare, som tillträtt livränta före 1936 års ingång, livräntorna fastställas till 115 procent av de livräntebelopp, som vid tillämpning av nu gällande vinstplan skulle av kassan utbetalas för år 1938,

att för de livräntetagare, som tillträtt livränta efter 1936 års ingång men före övertagandet, livräntorna fastställas till 110 procent av de belopp, som skulle ha utgått vid tillämpning av de under 1935 för anstalten gällande grunderna,

att för dem, som tilltråda livränta efter övertagandet, livräntorna fastställas enligt de för anstalten under år 1935 gällande grunderna,

att livräntorna skola avjämnas uppåt till närmaste med fyra jämnt delbara kronor, samt

att ytterligare insatser i besparingsfonden icke få göras.

Delägare i anstaltens besparingsfond, vilken icke uppnår 40 levnadsår före övertagandet, må från och med året närmast före övertagandet överflyttas till livräntefonden med det livräntebelopp, som skulle ha tillkommit henne, därest hon under nämnda år fyllt 40 år.

Så snart anstaltens besparingsfond avvecklats, skall av anstaltens grundfond ett belopp, motsvarande den vid övertagandet förefintliga kapitalbehållningen å af Tunelds och Törnqvists donationsfonder tillföras donationsfonden »Gåva av en gammal tjänsteman».

9. Övertagandet av kassans förpliktelser innefattar även skyldighet för staten att förvalta de under kassans förvaltning ställda donationsfonderna.

Därvid förutsättes från delegerades sida:

att Göta hovrätts pensionsfond ställes under förvaltning av sagda hovrätt;

att presidenten Isbergs pensionsfond ställes under förvaltning av Svea hovrätt;

att kamreraren Ells pensionsfond och Hans Linds donationsfond ställas under förvaltning av generalpoststyrelsen;

att Bonnedal-Wallmarkska fonden ställes under förvaltning av kammarkollegium;

att nu nämnda myndigheter jämväl skola äga besluta i fråga om understöd från respektive fonder;

ävensom att för utdelning av understöd från följande fonder, nämligen

Gåva av en gammal tjänsteman,

Mamsell Langs pensionsfond,

Elstedtska pensionsfonden,

Vice presidenten Qvidings pensionsfond,

Friherre von Beskows pensionsfond, och

Jur. D:r H. Cavallis pensionsfond

skall inrättas en särskild nämnd med den sammansättning och de befogenheter, som framgå av härvid såsom bilaga¹ fogat »förslag till stadgar för Civilstatens understödsnämnd».

10. Kassan överlåter vid övertagandet samtliga tillgångar till staten.

11. Denna överenskommelse gäller under förutsättning att godkännande skett före 1936 års utgång, skolande i samband med godkännandet fastställas dagen för övertagandet.

Föredragande departementschefen har, efter att i princip ha förordat ovan intagna överenskommelse, angivit sin ställning i detalj till densamma på följande sätt:

»Enligt den preliminära överenskommelsen, som utformats innan propositionen nr 201 framlagts, skulle för aktiva delägare med nyreglerad lön gälla bestämmelserna i det förslag till civilt familjepensionsreglemente, som avlämnats av 1934 års familjepensionsutredning. I en blivande definitiv överenskommelse bör givetvis i stället hänvisas till allmänna familjepensionsreglementet i den form, vari det kan komma att godkännas av riksdagen. Det genom proposition nr 201 framlagda förslaget torde icke i jämförelse med familjepensionsutredningens förslag innebära några avvikelser i sak av sådan betydelse, att de böra kunna föranleda en ändrad ståndpunkt till överenskommelsen från fullmäktiges sida. Den i vissa avseenden ändrade terminologin i förslaget till allmänt familjepensionsreglemente, jämfört med nämnda förslag till civilt familjepensionsreglemente, bör vidare föranleda vissa rent redaktionella ändringar i överenskommelsen. Huvudsakligen avser jag då, att ordet pensionstal i 2 och 3 mom. utbytes mot ordet familjepensionsunderlag och att regeln i 4 mom. gives den ändrade lydelsen, att familjepensionens grundbelopp i där avsett fall icke må bestämmas till be-

¹ Här ej återgiven; se prop. nr 245 sid. 63.

lopp, understigande familjepensionsunderlaget för den ifrågavarande befattningen.

Överenskommelsen innebär, att bestämmelserna om avgifter och avgiftstid skola förbli oförändrade även för de delägare, som bliva underkastade det nya familjepensionsreglementet; vid befordran skall dock reglementet även i detta avseende vinna tillämpning, fränsett visst undantag till vilket jag återkommer. På denna princip ha de under utredningens gång gjorda försäkringsmatematiska beräkningarna vilat, och en utgångspunkt har härvid vidare varit, att man trots de förbättrade pensionsförmånerna icke kunde ha anledning förvänta en allmän frivillig övergång å de nya bestämmelserna, därest de nya högre familjepensionsavdragen även skulle tillämpas. Från kassans fullmäktiges och deras delegerades sida har emellertid med styrka framförts det önskemålet, att avgiftsplikten under alla omständigheter skall upphöra vid avgång med pension — i överensstämmelse med vad som skulle gälla enligt familjepensionsreglementet — ehuru enligt kassans nuvarande bestämmelser avgiftsplikten upphör först vid 67 års ålder. Det har därvid särskilt framhållits, att det för kassan länge varit en strävan att få sistnämnda bestämmelse ändrad och att de år 1935 genomförda sänkningarna av pensionsåldrarna, särskilt för lägre befattningshavare, avsevärt ökat olägenheterna av denna bestämmelse. Familjepensionsutredningen har funnit önskemålet behjärtansvärt men icke ansett sig kunna i överenskommelsen tillgodose detsamma. I samtliga yttranden har däremot förordats, att önskemålet tillgodoses. Statskontoret har dock ansett såsom villkor för en sådan förmån böra föreskrivas, att vederbörande delägare även i fråga om avgifternas belopp förklara sig villiga att underkasta sig familjepensionsreglementet. Samma synpunkt framkommer i de båda lönenämndernas yttranden i den formen, att man ifrågasätter önskemålets tillgodoseende genom att öppna möjlighet för envar delägare med nyreglerad lön att efter anmälan underkasta sig familjepensionsreglementet i fråga om såväl avdrag som avdragstid.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit har jag för egen del funnit mig böra förorda sådan ändring i överenskommelsen (3 och 5 mom.), att avgiftsbefrielse från avgången ur tjänst undantagslöst kommer att gälla — liksom för alla de nuvarande och blivande tjänstemän som bli helt underkastade det nya familjepensionsreglementet — även för alla nuvarande delägare i kassan. Önskemålet att tjänstemännen icke efter övergången å pensionsstat belastas med familjepensionsavgifter är så starkt framträdande, att staten enligt min mening icke bör underlåta att begagna detta tillfälle att överlag tillgodose detta önskemål. Ett väsentligt skäl är därvid även, att det är de av statsmakterna nyligen genomförda sänkningarna av pensionsåldrarna, som särskilt framhävt olägenheterna av kassans nuvarande bestämmelse om avgiftsplikt till 67 års ålder. Under det att denna bestämmelses olämplighet tidigare framträtt i jämförelsevis begränsad omfattning, innebär bestämmelsen nu — enligt inhämtade uppgifter — att omkring 90 procent av kassans delägare bliva avgiftspliktiga efter avgången ur tjänst

och att kassans delägare i genomsnitt drabbas av sådan avgiftsplikt under en tid av omkring $4\frac{1}{2}$ år (för delägare i lägre lönegrader i genomsnitt under omkring $6\frac{1}{2}$ år).

Enligt min mening bör denna avgiftsbefrielse från övergången å pensionsstat gälla generellt och således icke, såsom ifrågasatts, göras beroende av, att vederbörande delägare förklarar sig villig att i fråga om familjepensionsavdragens belopp underkasta sig det nya reglementet. En sådan avvikelse från principen om oförändrade avgifter för nuvarande delägare och en sådan ytterligare möjlighet att genom särskild anmälan få tillämpad en från huvudreglerna avvikande anordning synes ur flera synpunkter olämplig, bland annat såtillvida, att möjligheten till avgiftsbefrielse troligen skulle komma att bli begagnad endast i de fall, då den enskilde delägaren kunde räkna ut att de bortfallna avgiftsåren för honom övervägde förhöjningen i pensionsavdragen, en anordning som knappast vore lämplig och som icke skulle stå i god överensstämmelse med den på kollektivt ansvar grundade familjepensioneringen.

Regeln om att efter befordran familjepensionsreglementet skall tillämpas även i fråga om familjepensionsavdragen är i överenskommelsen förknippad med det undantaget, att befordringsavgift i anledning av tidigare befordran även skall slutbetalas, om vederbörande vill bli delaktig av förmånen att under alla omständigheter erhålla full pension för sina efterlevande för det fall att han vid sin död kvarstår i tjänst eller åtnjuter pension. Generalpoststyrelsen har föreslagit borttagande av detta undantag. Om än detta kan vara förenat med vissa administrativa olägenheter och om än frågan är av mindre ekonomisk betydelse för statsverket, synes mig emellertid, för undvikande av alltför stora ojämnheter vid olika fall av befordran, undantaget böra bibehållas. Det må framhållas, att de administrativa olägenheterna komma att bestå endast under en kort övergångstid.

I överenskommelsens 5 mom. regleras familjepensionsrätten för de delägare i kassan, som åtnjuta oregerad avlöning. Principen är här den, att de för kassan gällande bestämmelserna alltjämt skola tillämpas, dock att pensionsförmånerna skola ökas med tjugo procent. Såväl av kassans fullmäktige som i vissa yttranden framhålles angelägenheten av, att efter kassans upplösning familjepensionsrätt genom statens försorg beredes även blivande innehavare av befattning med oregerad lön, för vilka såsom nämnts allmänna familjepensionsreglementet ej erhåller tillämpning. En reservant inom fullmäktige, som representerar ett sådant oregerat förvaltningsområde, nämligen fögderiförvaltningen, har påyrkat att bestämmelser härom intagas i överenskommelsen; i samband därmed har även framförts det önskemålet, att medgiven provisorisk löneförbättring för befattningshavare med oregerad lön måtte, i motsats till vad nu sker i kassan, tagas i beräkning vid bestämmande av familjepensionen.

Enligt min mening är det självklart, att staten efter kassans upplösning bereder blivande ordinarie befattningshavare med oregerad lön familjepensionsrätt. Lämpligast synes vara att för dem komma att gälla i huvudsak

samma bestämmelser som för kassans nuvarande delägare med oregrerad lön. Då således såväl nuvarande som blivande befattningshavare, tillhörande denna kategori, skulle komma i åtnjutande av det föreslagna tillägget av tjugo procent å eljest bestämda pensionsförmåner, synes anledning icke föreligga att i detta sammanhang upptaga frågan om sådan ändring beträffande dessa befattningshavare, att tillfällig löneförbättring föranleder höjning av pensions- och avgiftsnivån, så mycket mindre som principiella betänkligheter kunna anföras mot en dylik ändring. Ifrågavarande bestämmelser för blivande befattningshavare ha uppenbarligen icke sin plats i överenskommelsen med kassan.

Sedan kassan upphört är det givetvis önskvärt, att kassans i det föregående angivna ordinarie tjänstemän i den mån så låter sig göra beredas sysselsättning i statstjänst. Man torde också få räkna med, att viss förstärkning av arbetskrafterna blir erforderlig hos de myndigheter som komma att övertaga bestyret med familjepensioneringen. Skulle någon av tjänstemännen icke lämpligen kunna beredas likvärdig anställning i statstjänst, ehuru han är villig att övergå å sådan, synes rimligt att staten under alla omständigheter tillförsäkrar sådan tjänsteman oförändrade förmåner, inberäknat sådana tilläggsförmåner, till vilka han icke kan anses juridiskt berättigad. Av denna allmänna innebörd äro också de i överenskommelsen intagna bestämmelserna i ämnet. Fullmäktiges majoritet har, fränsett en viss detalj, icke föreslagit någon ändring av dessa bestämmelser, men två reservanter ha, med upptagande av vissa från tjänstemännen framförda önskemål, påyrkat intagande i överenskommelsen av bestämmelser i syfte att tillförsäkra tjänstemännen bibehållande av alla tillförsäkrade förmåner för det fall att de icke önska begagna sig av erbjudande att mottaga likvärdig statsanställning. Sistnämnda yrkande grundas på den uppfattningen, att tjänstemännen icke äro skyldiga att övergå i statstjänst. Familjepensionsutredningen har som skäl för ståndpunkten att icke intaga bestämmelser för ifrågavarande fall anført, att bedömandet av, huru i ett sådant oförmodat fall skulle förfaras, innefattade en rättsfråga, som icke ansetts lämpligen kunna eller böra vinna sin lösning i överenskommelsen, och utredningen har i stället föreslagit, att riksdagen lämnade Kungl. Maj:t bemyndigande att i nu avsett fall träffa särskild överenskommelse med tjänstemannen efter skäligen grunder. Fullmäktiges majoritet har jämväl funnit sig ej kunna avgöra förevarande rättsfråga och vidare framhållit, att då staten övertagit kassans alla förpliktelser, kunde det icke göras gällande att tjänstemännen genom överenskommelsen avhändes någon rätt, samt att det icke rimligen kunde begäras att staten med hänsyn till förevarande fall skulle påtaga sig längre gående förpliktelser mot tjänstemännen än dessa rättsligen kunde göra gällande på grund av anställning hos kassan.

Med åberopande av vad sålunda förekommit får jag förorda, att principerna för överenskommelsen i denna del icke ändras. Den omtvistade frågans praktiska betydelse synes mig mycket begränsad, då den avser endast det oförmodade fall att någon av kassans ordinarie tjänstemän skulle finna lämp-

ligt att vägra mottaga honom erbjuden likvärdig anställning i statens tjänst. Att med hänsyn till ett dylikt fall göra några särskilda utfästelser från statens sida utöver vad som må ligga i det allmänna övertagandet av kassans förpliktelser anser jag, i likhet med fullmäktige, icke påkallat. Liksom fullmäktige förutsätter jag nämligen, att största möjliga hänsyn kommer att tagas till tjänstemännens berättigade intressen, när det gäller en omplacering i statstjänst.

I fråga om detaljerna i förevarande moment av överenskommelsen är jag ense med fullmäktige därom, att sådan omredigering bör ske, att förste expeditionsvakten tillförsäkras det omnämnda hyresbidraget icke blott vid övergång i statstjänst utan även för det fall att statstjänst icke erbjudes honom. Då de ifrågavarande manliga tjänstemännen för närvarande äro delägare i kassan, anser jag vidare stadgandet om familjepensionering böra så förtydligas, att detsamma under alla omständigheter blir tillämpligt å berörda tjänstemän.

De icke-ordinarie befattningshavarna hos kassan utgöras av en sekreterare och ombudsman, en konsulent och en amanuens. Alla befattningarna innehavas såsom bisysslor av ordinarie statstjänstemän. Särskilda bestämmelser rörande dem ha icke vid överenskommelsens ingående ansetts erforderliga. Därest för någon av dem, trots befattningens karaktär av bisyssla, på grund av lång tjänstetid och andra särskilda förhållanden anses böra ifrågakomma särskild avskedsersättning, synes det ankomma å fullmäktige att före kassans överlämnande meddela beslut härom, som i vanlig ordning underställes Kungl. Maj:ts prövning.

I fråga om de i 8 mom. av överenskommelsen upptagna bestämmelserna för underlättande av den fortsatta avvecklingen av den med kassan förenade kapital- och livränteförsäkringsanstalten har jag ej funnit anledning till erinran.

Under 9 mom. av överenskommelsen förklarar sig staten beredd att förvalta de nu under kassans förvaltning ställda, av mig i det föregående¹ angivna donationsfonderna. De närmare bestämmelserna angående dispositionen av dessa fonder torde det ankomma å Kungl. Maj:t, utan riksdagens hörande, att meddela; det är här fråga om den Kungl. Maj:t tillkommande rätten att, då testamentsföreskrifter på grund av ändrade förhållanden icke längre kunna uppfyllas, meddela tillstånd till de ändringar, som äro erforderliga (permutationsrätt). Sedan justitiekanslersämbetets utlåtande i frågan inhämtats, torde jag framdeles få ånyo anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t i samband med att förslag till text till definitiv överenskommelse underställes Kungl. Maj:t. I denna ordning bör även prövas den i sista stycket av 8 mom. intagna föreskriften angående dispositionen av de båda donationsfonder, som nu utgöra grundfond för kapital- och livränteförsäkringsanstalten.

I överenskommelsens sista moment bör utsättas viss dag för övertagandet. Från och med samma dag förutsättes allmänna familjepensionsreglementet

¹ Prop. nr 245 sid. 32.

bliva satt i kraft för alla förvaltningsområden, vilkas ordinarie manliga befattningshavare dessförinnan varit skyldiga att tillhöra civilstatens änke- och pupillkassa. Denna tidpunkt torde icke kunna sättas tidigare än till den 1 juli 1937. Såsom jag strax skall närmare utveckla erfordras nämligen, sedan definitiv överenskommelse kommit till stånd mellan Kungl. Maj:t och kassans fullmäktige, i god tid före genomförandet en mångfald olika författningsbestämmelser, och dessutom torde det möta alltför stora svårigheter att vid årets riksdag träffa alla de beslut, bland annat i anslagsfrågor, som skulle erfordras för reformens genomförande under budgetåret 1936/1937.»

Föredragande departementschefen har vidare rörande konsekvenserna i olika avseenden av den ifrågavarande överenskommelsens avslutande anfört bland annat följande:

»Lämpligast synes vara att i detta sammanhang inhämta riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att efter överenskommelsens ingående förordna om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande för ifrågavarande förvaltningsområden. I samband därmed böra, i enlighet med punkt 1 i reglementets slutbestämmelser, fastställas de avvikelser från reglementets bestämmelser, som i fråga om kassans nuvarande delägare, tillhörande nyreglerat förvaltningsområde, betingas av överenskommelsen; till vissa avvikelser beträffande kvinnliga befattningshavare vid ifrågavarande förvaltningsgrenar skall jag strax återkomma. Vid reglementets ikraftträdande för lotsverkets personal bör dessutom iakttagas, att reglementet icke kan få tillämplighet för befattningshavare, som före 1914 års utgång tillträtt ordinarie befattning vid lotsverket och på denna grund ännu är skyldig att tillhöra lotsverkets enskilda pensionskassa i stället för civilstatens änke- och pupillkassa.

I samband med överenskommelsens ikraftträdande erfordras vidare bestämmelser för fastställande av vad som jämlikt överenskommelsens 5 och 6 mom. skall gälla beträffande de delägare, för vilka allmänna familjepensionsreglementet *icke* skall tillämpas — huvudsakligen alla tjänstepensionärer samt alla i tjänst varande delägare med oreglerad lön — samt beträffande dem, som redan före övertagandet tillträtt familjepension. Även dessa och övriga bestämmelser, som direkt erfordras för överenskommelsens genomförande, synes Kungl. Maj:t böra inhämta riksdagens bemyndigande att meddela. Detsamma gäller de föreskrifter om familjepensionering för blivande befattningshavare med oreglerad lön vid nu ifrågavarande förvaltningsområden, som enligt vad jag redan framhållit bliva erforderliga.

Då allmänna familjepensionsreglementet sättes i kraft för ifrågavarande förvaltningsområden, blir reglementet enligt sin ordalydelse (1 §) tillämpligt även för kvinnliga befattningshavare, å vilka civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt. Det är nu att märka, att enligt kungörelse den 18 juni 1925 (nr 279) envar kvinnlig innehavare av ordinarie befattning i statens tjänst med avlöning enligt grunder, som fastställts år 1925 eller senare, är skyldig att genom erläggande av avgifter bereda rätt till pension åt efter-

levande barn. Avgifterna utgå med enahanda belopp, som i vederbörande pensionsinrättnings reglemente äro stadgade för manlig innehavare av samma befattning eller befattning i samma lönegrad, dock — enligt en genom kungörelse den 17 maj 1935 (nr 215) genomförd ändring — att kvinnlig befattningshavare, som avgått från tjänsten med pension, i intet fall skall vara skyldig erlägga årsavgift för tid efter utgången av den månad, varunder befattningshavaren uppnått 60 års ålder. Pensionsförmånen är inskränkt till att avse endast barn och utgår enligt de för vederbörande pensionsinrättning gällande reglerna.

Föreningen kvinnor i statens tjänst samt vissa andra sammanslutningar av kvinnliga tjänstemän ha i sin förut berörda framställning uttalat, att de förutsatte att likställighetsprincipen mellan manliga och kvinnliga befattningshavare genomfördes även såtillvida, att de övergångsbestämmelser, som komme att fastställas för de vid statens övertagande av de enskilda familjepensionskassorna i tjänst varande kassadelägarna med reglerad lön, även bleve gällande för motsvarande kvinnliga befattningshavare, vilka erlagt avgifter enligt 1925 års kungörelse. Vidare har i framställningen framhållits, att det syntes berättigat, att det nya reglementet vunne full tillämpning i fråga om pensionering av efterlevande till kvinnliga tjänstemän, vilka haft att erlägga avgifter enligt berörda kungörelse och blivit pensionerade under tiden efter den 1 juli 1925 till dess det nya familjepensionsreglementet trädde i kraft.

Statskontoret, som nu särskilt yttrat sig över framställningen i denna del, har — efter ett uttalande att det sistnämnda önskemålet syntes innebära att, då pensioner utginge enligt berörda kungörelse, vederbörande pensionärer borde komma i åtnjutande av pensionsförbättring, motsvarande den som nu tillförsäkrades efterlevande efter manliga befattningshavare i samma ställning — erinrat, att ifrågavarande kvinnliga befattningshavare, med hänsyn till den ordning i vilken deras nuvarande familjepensionering tillkommit, enligt därom givna föreskrifter i gällande avlöningsreglementen syntes vara skyldiga att utan vidare underkasta sig de ändrade bestämmelser i fråga om pension, som kunde vara utfärdade. Statskontoret har dock för sin del funnit billighetsskäl tala för ett tillmötesgående av de kvinnliga befattningshavernas förevarande önskemål.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har i sitt i propositionen nr 201 omförmälda utlåtande upptagit samma frågor. Nämnden har nämligen, utan att framställa direkt förslag i frågan, förklarat sig anse fog icke saknas för ett inom nämnden framställt yrkande, att ifrågavarande kvinnliga befattningshavare måtte få, i likhet med delägarna i kassorna, i fortsättningen bibehållas vid de avgifter som de nu erlade. Och vidare har nämnden uttalat, att nämnden förutsatte, att sådana efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, vilka vid tidpunkten för de enskilda kassornas övertagande av staten åtnjote pension, skulle komma i åtnjutande av det procentuella fasta bidrag, som enligt föreliggande förslag skulle av statsmedel tillerkännas de änkor och barn efter delägare, vilka då åtnjote pension från vederbörande kassa.

För egen del anmärkte jag redan i motiveringen i propositionen nr 201 till punkten 1 i slutbestämmelserna till allmänna familjepensionsreglementet, att den föreslagna lydelsen förutsatte, att ordinarie kvinnliga befattningshavare, vilka varit underkastade 1925 års familjepensionsbestämmelser, vid övergången skulle kunna likställas med de nuvarande aktiva delägarna i familjepensionskassorna såsom i flera av yttrandena över familjepensionsutredningens förslag förordats. Denna tanke synes mig böra fullföljas och utvidgas att gälla även kvinnliga befattningshavare av detta slag, som vid övertagandet av kassan redan tillträtt tjänstepension, samt sådana efterlevande, som då redan tillträtt familjepension. Bestämmelserna i 2—6 mom. i överenskommelsen skulle således erhålla motsvarande tillämpning för dessa kategorier. Vad detta innebär torde vid en genomgång av dessa bestämmelser utan vidare vara klart; ifrågakarande kvinnliga befattningshavare skola, om de ej göra särskild anmälan, bliva underkastade det nya reglementet med de undantag, som i 3 och 4 mom. omförmälas, medan för dem, som göra sådan anmälan, liksom för tjänstepensionärer och familjepensionärer de för dem tidigare gällande bestämmelserna alltjämt skola gälla, med iakttagande dock att pensionsförmånerna höjas med tjugo procent. De för genomförande härav erforderliga närmare bestämmelserna torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att meddela i samband med motsvarande bestämmelser för manliga befattningshavare.»

Telegrafverket.

Den preliminära överenskommelsen rörande telegrafverkets änke- och pupillkassa, dagtecknad den 31 mars 1936, är av följande lydelse:

Mellan 1934 års familjepensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt undertecknade av fullmäktige för telegrafverkets änke- och pupillkassa utsedda delegerade, under förbehåll av fullmäktiges godkännande, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat uttryckligen angives, den som omedelbart före övertagandet var delägare i kassan.

1. Staten övertager kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt det för kassan vid övertagandet gällande reglementet eller på annan grund.

I samband därmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans fullmäktige eller direktion, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för fullmäktig eller direktionsledamot eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

2. För envar delägare, om vid övertagandet kvarstår i telegrafverkets tjänst eller åtnjuter tjänstepension från verket och som ej gjort anmälan enligt 7 mom. här nedan, skola bestämmelserna i det förslag till allmänt familjepensionsreglemente, som framlagts för innevarande års riksdag genom proposition nr 201, bliva tillämpliga med de undantag och tillägg, som i 3, 4 och 5 mom. här nedan omförmälas. Därvid skall beträffande den, som i

kassan är berättigad till familjepension efter en högre lönegrad än den han vid övertagandet tillhör, så anses som om han tillhörde den högre lönegraden.

3. För i 2 mom. avsedd delägare skall i stället för bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet rörande familjepensionsavdrag gälla, att honom tillkommande lön (arvode) eller tjänstepension minskas med ett belopp, motsvarande den avgift, som, därest de för honom närmast före övertagandet gällande bestämmelserna alltjämt varit å honom tillämpliga, skolat av honom vid varje ifrågavarande tidpunkt erläggas till kassan. Dock skall i stället för den i kassans reglemente stadgade avgiftsbefrielsen för den, som efter fyllda 60 år ej har hustru eller barn med anspråk å pension, gälla motsvarande avgiftsbefrielse för den, som efter fyllda 65 år ej har hustru eller barn med anspråk å pension.

Vinner i 2 mom. avsedd delägare vid eller efter övertagandet befordran till befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den tidigare innehavda befattningen, eller förordnas han vid eller efter övertagandet att innehava icke-ordinarie befattning, å vilken nämnda reglemente är tillämpligt och för vilken ett högre familjepensionsunderlag är gällande än det för hans förra befattning fastställda, skall allmänna familjepensionsreglementet gälla även i fråga om familjepensionsavdragets belopp, varemot beträffande den tidrymd, under vilken avdrag skall äga rum, ändring icke skall förordnas av befordringen eller förordnandet.

4. För i 2 mom. avsedd delägare, vilken vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension, må familjepensionens grundbelopp icke i något fall bestämmas till belopp, understigande familjepensionsunderlaget för den befattning han vid dödsfallet eller avgången med pension innehade eller, därest han enligt 2 mom. skall anses i familjepensionshänseende tillhöra högre lönegrad, familjepensionsunderlaget för denna.

Beträffande delägare, som efter övertagandet avgått ur telegrafverkets tjänst utan att vara berättigad till pension, skall vad i 4 § 3 mom. andra punkten allmänna familjepensionsreglementet stadgas icke äga tillämpning.

5. Efterlämnar i 2 mom. avsedd delägare vid sin död icke änka men fränskild hustru, från vilken han erhållit äktenskapsskillnad före tidpunkten för kassans övertagande, skall den fränskilda hustrun, där ömmande omständigheter föreligga, antingen vid delägarrens död, om pensionsberättigade barn då ej finnas, eller senare, då förut utgående barnpensioner upphört, kunna efter prövning av myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillerkännas pension med högst det belopp, som enligt allmänna familjepensionsreglementet tillkommer make ensam.

6. Till de vid tidpunkten för övertagandet befintliga pensionstagarna i kassan samt till efterlevande efter sådan delägare, som avses i 2 § 2 mom. i kassans reglemente, skall utgå *dels* grundpension till belopp, som skolat av kassan gäldas, därest de omedelbart före övertagandet gällande bestämmelserna alltjämt varit gällande, *dels* pensionstillägg, i den mån sådant vid övertagandet utgår enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 361) med däri sedermera gjorda ändringar, *dels* dyrtidstillägg enligt de grunder, som vid varje tidpunkt gälla i fråga om dyrtidstillägg åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, *dels* ock ett fast tillägg, motsvarande tjugotvå procent å nämnda grundpension.

Före övertagandet beviljade understöd jämlikt 8 § 3 mom. i kassans reglemente skola alltjämt utgå enligt oförändrade grunder, dock att beloppen skola ökas med tjugotvå procent.

I de i detta mom. avsedda fallen skola i övrigt med avseende å såväl rät-

tigheter som skyldigheter, vilka staten jämlikt 1 mom. övertager, de före övertagandet gällande bestämmelserna i tillämpliga delar gälla, därvid för staten skall gälla vad enligt berörda bestämmelser gäller för kassan och därvid myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall fullgöra vad enligt samma bestämmelser ankommer på kassans direktion eller fullmäktige. Vid tillämpningen härav skall följas den i kassan tillämpade praxis, att förskottsvis för kvartal utbetald pension icke återkräves, om pensionstagaren avlider under kvartalet.

7. Önskar delägare, som vid övertagandet kvarstår i telegrafverkets tjänst eller åtnjuter tjänstepension från verket, att för honom i stället för föreskrifterna i 2—5 mom. skall äga tillämpning vad i 6 mom. sägs och gör han där- om före övertagandet anmälan till Kungl. Maj:t, skall jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda moment gälla.

8. Vid övertagandet överlåter kassan till staten samtliga tillgångar med undantag av vad som motsvarar överskottet enligt balansräkning, uppgjord per dagen för övertagandet enligt de grunder, som angivits i härvid såsom *bilagor*¹ fogade promemorior av byråchefen, fil. doktor T. Jansson. Rörande tillgångarnas värdering skola jämväl gälla de i nämnda promemorior angivna grunderna. Uppgörelser i förevarande avseenden träffas mellan telegrafstyrelsen och kassan. Uppstår därvid meningsskiljaktighet rörande värderingen eller rörande tillgångarnas fördelning, skall frågan hänskjutas till Kungl. Maj:ts avgörande.

Över förenämnda överskott äga delägarna efter övertagandet förfoga. I fråga om användningen av överskottet besluta kassans vid övertagandet fungerande fullmäktige i den ordning, som i kassans reglemente är stadgad rörande ändring av reglementet.

9. Denna överenskommelse gäller under förutsättning att den å ömse sidor godkänts före 1936 års utgång. I samband med godkännandet fastställes dagen för övertagandet.

Föredragande departementschefen har på följande sätt angivit sin ställning till denna överenskommelse:

»Mot den förevarande överenskommelsen rörande telegrafverkets änke- och pupillkassa, vilken överenskommelse bygger på samma huvudgrunder som överenskommelsen rörande civilstatens änke- och pupillkassa, har jag i huvudsak intet att erinra. De i det föregående nämnda avvikelserna i förhållande till sistnämnda överenskommelse sammanhånga dels med vissa särskilda bestämmelser i reglementet för telegrafverkets kassa rörande avgiftstidens längd m. m. och dels med den omständigheten, att då kassans tillgångar vid tillämpning av samma beräkningsgrunder, som kommit till användning beträffande civilstatens kassa, lämna ett överskott, det varit möjligt att mot ersättning till staten för fulla kostnaden tillgodose vissa från kassans sida framförda särskilda önskemål. I fråga om förevarande kassa påkallas icke från statens sida något tillskott för täckande av sådan brist, som balansräkningen rörande civilstatens kassa utvisade.

Då förevarande överenskommelse utformats, sedan propositionen nr 201 framlagts, erfordras icke härvidlag sådana redaktionella ändringar, som i fråga om civilstatens kassa. Däremot torde i fråga om avgiftsplikten efter

¹ Motsvarar bilagorna B och F vid prop. nr 245.

avgång ur tjänst böra vidtagas samma ändring i sak, som jag förordat beträffande civilstatens kassa. Sådan ändring har även här påyrkats av förhandlingsdelegerade och i princip förordats i yttrandena. Den har här den innebörden, att medan enligt den preliminära överenskommelsen envar delägare framdeles liksom enligt nuvarande regler skulle ha att vidkännas familjepensionsavdrag under 30, i vissa fall 25 år, oberoende av om och när han under denna avgiftstid avgår ur tjänst, skulle enligt den av mig förordade ändringen avgiftsplikten under alla omständigheter avbrytas senast vid avgång ur tjänst. Individuellt sett kan frågan här ha än större betydelse än för delägare i civilstatens kassa, enär det vid sen befordran till ordinarie tjänst kan gälla många avgiftsår efter avgången ur tjänst, men genomsnittligt sett har frågan icke här fullt samma räckvidd, i det att, som förut omnämnts, den beräknade summan av avgiftsår efter avgången ur tjänst motsvarar endast omkring 3 år per delägare. Utöver de i det föregående upptagna uppgifterna härom¹ kan jag tillägga, att enligt en av kassans konsulent gjord beräkning kapitalvärdet av ifrågavarande avgiftsbefrielse uppgår till omkring 195,000 kronor.

Statskontoret har såsom förut nämnts ifrågasatt, att med hänsyn till kassans ställning kostnaden för ifrågavarande avgiftsbefrielse skall belastas kassan i den balansräkning, som skall upprättas vid övertagandet. Bland annat i betraktande av denna överenskommelses förut berörda allmänna ekonomiska innebörd för statsverket anser jag emellertid rimligt att så icke sker.

Telegrafstyrelsens förslag om sådan ändring, att anmälan om kvarstående å äldre bestämmelser skall ske sist en månad före övertagandet i stället för sist dagen före övertagandet samt avgivas till telegrafstyrelsen i stället för till Kungl. Maj:t, anser jag mig icke kunna biträda.

I övrigt torde jag beträffande förevarande överenskommelse kunna inskränka mig till att hänvisa till vad jag anfört beträffande överenskommelsen med civilstatens kassa och i den föregående redogörelsen. Beträffande tidpunkten för ikraftträdandet vill jag i anledning av telegrafstyrelsens hemställan, att denna måtte bestämmas till den 1 januari 1937, utöver vad jag i det föregående anfört framhålla, att även om bestämmande av en sådan tidigare tidpunkt för detta förvaltningsområde vore möjlig med hänsyn till riksdagsbehandlingen samt i och för sig kunde anses lämplig och rättvis, skulle därmed vara förenade så avsevärda olägenheter vid utarbetande av alla erforderliga tillämpningsbestämmelser, att jag icke kan förorda detta förslag.»

Statens järnvägar.

Den preliminära överenskommelsen rörande statens järnvägars änke- och pupillkassa, dagtecknad den 27 april 1936, är av följande lydelse:

Mellan 1934 års familjepensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan,

¹ Prop. nr 245 sid. 53.

samt undertecknade delegerade för statens järnvägars änke- och pupillkassa, under förbehåll av fullmäktiges godkännande, å andra sidan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

Vad i denna överenskommelse sägs om delägare avser, där ej annat uttryckligen anges, den som omedelbart före övertagandet var delägare i kassan.

1. Staten övertager kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt det för kassan vid övertagandet gällande reglementet eller på annan grund.

I samband därmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans fullmäktige eller direktion eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för fullmäktig, direktionsledamot eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

2. Beträffande envar vid övertagandet i statens järnvägars tjänst kvarstående delägare i kassan, för vilken huvudbestämmelserna i kassans reglemente (ej övergående stadganden) gälla, och vilken ej gjort anmälan enligt 9 mom. här nedan, skola bestämmelserna i det förslag till allmänt familjepensionsreglemente, som framlagts för innevarande års riksdag genom proposition nr 201, från övertagandet bliva tillämpliga med de undantag, som i 3—6 mom. här nedan omförmälas. Därvid skall beträffande delägare, som vid övertagandet erlade avgifter till kassan beräknade för en tidigare innehavd befattning, för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den befattning han vid övertagandet innehade, så anses som om han alltjämt innehade förstnämnda befattning.

3. För i 2 mom. avsedd delägare skall — med undantag som nedan i detta mom. sägs — i stället för bestämmelserna i allmänna familjepensionsreglementet rörande familjepensionsavdrag gälla, att honom tillkommande lön (arvode) eller tjänstepension skall minskas *dels* så länge han kvarstår i tjänst med belopp, motsvarande den årsavgift, som han senast haft att erlægga till kassan, *dels* i förekommande fall med belopp, motsvarande sådan tilläggsavgift, som han enligt före övertagandet meddelat beslut jämlikt § 6 mom. 1 i kassans reglemente skulle hava haft att, därest kassan fortbestått, erlægga till kassan utöver årsavgift, *dels ock* i förekommande fall med belopp, motsvarande tilläggsavgift, som bestämts enligt 4 mom. här nedan.

Vinner i 2 mom. avsedd delägare vid eller efter övertagandet befördran till befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den tidigare innehavda befattningen, eller förordnas i 2 mom. avsedd delägare vid eller efter övertagandet att innehava icke-ordinarie befattning, å vilken nämnda reglemente är tillämpligt och för vilken ett högre familjepensionsunderlag är gällande än det för hans förra befattning fastställda, eller erlade i 2 mom. avsedd delägare vid övertagandet avgifter till kassan, beräknade för en befattning med lägre familjepensionsunderlag än underlaget för den befattning han då innehade, skall även i fråga om familjepensionsavdrag allmänna familjepensionsreglementet å honom tillämpas. I förekommande fall skall han dock utöver eljest stadgade familjepensionsavdrag vidkännas avdrag med belopp, motsvarande i första stycket omförmälda tilläggsavgifter utöver årsavgift.

4. Har i 2 mom. avsedd delägare före övertagandet ingått äktenskap efter fyllda 50 år, men har beslut enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente om

erläggande av tilläggsavgift icke före övertagandet meddelats, skola hustru och barn i det äktenskapet ej äga pensionsrätt, förrän delägaren hos myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, gjort anmälan om detta äktenskap för bestämmande av tilläggsavgift enligt de av kassans direktion närmast före övertagandet tillämpade grunderna, att utgå på sätt i 3 mom. här ovan sägs.

5. För i 2 mom. avsedd delägare, vilken vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension, må familjepensionens grundbelopp icke i något fall bestämmas till belopp, understigande familjepensionsunderlaget för den befattning han vid dödsfallet eller avgången med pension innehade eller enligt 2 mom. skall anses inneha.

6. Efterlämnar i 2 mom. avsedd delägare vid sin död icke änka men fränksild hustru, från vilken han erhållit äktenskapsskillnad före kassans övertagande och som ej ingått nytt äktenskap, skall den fränksilda hustrun, där ömmande omständigheter föreligga, kunna efter prövning av myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillerkännas samma pensionsrätt, som enligt allmänna familjepensionsreglementet tillkommer make ensam.

7. Till efterlevande efter sådan delägare i kassan, som vid övertagandet icke kvarstår i statens järnvägars tjänst eller för vilken de övergående stadgandena i reglementet då gälla, samt till de vid tidpunkten för övertagandet befintliga pensionstagarna i kassan skall utgå *dels* grundpension till belopp, som skolat av kassan gäldas, därest de omedelbart före övertagandet gällande bestämmelserna allttjämt varit gällande, *dels* pensionstillägg, i den mån sådant vid övertagandet utgår enligt kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 361) med däri sedermera gjorda ändringar, *dels* dyrtidstillägg enligt de grunder, som vid varje tidpunkt gälla i fråga om dyrtidstillägg åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst, *dels* ock ett fast tillägg, motsvarande 22 procent å nämnda grundpension, dock att beträffande efterlevande till delägare enligt de övergående stadgandena i kassans reglemente (P³-pensionärerna) detta tillägg i stället skall utgå med belopp, motsvarande de gratifikation, som enligt senast tillämpade grunder utgått till sådana pensionärer.

Före övertagandet beviljade understöd jämlikt § 6 mom. 4 i kassans reglemente skola allttjämt utgå enligt oförändrade grunder. Rörande pensions-tillägg och dyrtidstillägg härå gäller vad ovan sägs.

I de i detta mom. avsedda fallen skola i övrigt med avseende å såväl rättigheter som skyldigheter, vilka staten jämlikt 1 mom. här ovan övertager, de före övertagandet gällande bestämmelserna i tillämpliga delar gälla, därvid för staten skall gälla vad enligt berörda bestämmelser gäller för kassan och därvid myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, skall fullgöra vad enligt berörda bestämmelser ankommer på kassans direktion eller fullmäktige. Vid tillämpningen härav skola följas de av kassans direktion närmast före övertagandet tillämpade grunderna rörande bestämmande av avgifter enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente. Förvärvas sålunda efter övertagandet pensionsrätt efter befattningshavare, som en gång vunnit avgiftsbefrielse enligt § 11 mom. 2 i kassans reglemente, skall det i första stycket här ovan omförmälda fasta tillägget å pensionerna icke utgå.

8. Ingår befattningshavare, som tidigare varit delägare i kassan men vid övertagandet jämlikt § 11 mom. 2 i kassans reglemente upphört att vara delägare, efter övertagandet äktenskap, skall han vara berättigad att förvärva pensionsrätt för hustru och barn i det äktenskapet enligt enahanda grunder, som gällt före övertagandet, därvid vad i 7 mom. här ovan sägs skall äga motsvarande tillämpning.

9. Önskar delägare, som vid övertagandet kvarstår i statens järnvägars tjänst och för vilken huvudbestämmelserna i kassans reglemente gälla, att för honom i stället för föreskrifterna i 2—6 mom. här ovan skall äga till-

lämpning vad i 7 mom. sägs, och gör han därom före övertagandet anmälan till Kungl. Maj:t, skall jämväl för honom bestämmelserna i sistnämnda moment gälla. Vid bestämmande av avgifter enligt § 6 mom. 1 i kassans reglemente skola dock tillämpas — i stället för de av kassan före övertagandet tillämpade grunderna — de grunder, som närmare angivas i härvid såsom *bilaga SJ¹* fogade promemoria.

Vinner delägare, som gjort sådan anmälan, vid eller efter övertagandet befordran till befattning, å vilken civila tjänstepensionsreglementet är tillämpligt och för vilken familjepensionsunderlaget är högre än underlaget för den tidigare innehavda befattningen, skall allmänna familjepensionsreglementet å honom tillämpas, med iakttagande dock att vad i 4—6 mom. här ovan sägs skall äga motsvarande tillämpning samt att han i förekommande fall utöver eljest stadgade familjepensionsavdrag skall vidkännas avdrag med belopp, motsvarande sådan tilläggsavgift utöver årsavgift, som för honom fastställts antingen före övertagandet eller med tillämpning av 4 mom. här ovan eller, före befordringen, enligt första stycket i detta moment.

10. Har någon vid tillämpning av § 6 mom. 1 i kassans reglemente ålagts att retroaktivt betala årsavgifter, från vilka han förut varit befriad, eller enligt § 4 mom. 1 sista stycket i kassans reglemente ålagts att gälda särskild retroaktivavgift, och har han medgivits amortering av sådan skuld under viss tidsperiod, skall om oguldna sådana amorteringsbelopp gälla vad i denna överenskommelse sägs om tilläggsavgifter utöver årsavgift.

11. Vid övertagandet överlåter kassan till staten samtliga tillgångar med undantag av vad som motsvarar överskottet enligt balansräkning, uppgjord per dagen för övertagandet enligt de grunder, som angivas i dels härvid fogade promemoria *bilaga SJ¹* dels ock den promemoria, som fogats såsom *bilaga B vid proposition nr 245* till innevarande års riksdag. Rörande tillgångarnas värdering skola jämväl gälla de i nämnda promemorior angivna grunderna. Uppgörelser i förevarande avseende träffas mellan järnvägsstyrelsen och kassan. Uppstår därvid meningsskiljaktighet rörande värderingen eller rörande tillgångarnas fördelning, skall frågan hänskjutas till avgörande av tredje man, som utses av parterna.

Över förenämnda överskott äga delägarna efter övertagandet förfoga. I fråga om användningen av överskottet besluta kassans vid övertagandet fungerande fullmäktige i den ordning, som i kassans reglemente är stadgad rörande ändring av reglementet.

Efter tidpunkten för övertagandet skola dels de senast utsedda revisorerna förrätta sedvanlig granskning av kassans räkenskaper för tiden intill övertagandet och däröver avgiva berättelse, dels ock de vid övertagandet fungerande fullmäktige för samma tid verkställa dem enligt reglementet åliggande granskning och däröver till Kungl. Maj:t avgiva vederbörlig anmälan. Härav föranledda kostnader, beräknade enligt före övertagandet gällande bestämmelser, skola gäldas av staten. Staten svarar jämväl i övrigt för alla kostnader, som efter den för övertagandet bestämda tidpunkten äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

12. Denna överenskommelse gäller under förutsättning att den å ömse sidor godkänts före 1936 års utgång, varjämte undertecknade delegerade för kassan såsom villkor för överenskommelsens genomförande, i anslutning till familjepensionsutredningens tillstyrkande, förutsätta bifall till delegerades förslag i en till familjepensionsutredningen avgiven promemoria den 21 februari 1936 i fråga om de s. k. kristidshusen. I samband med godkännandet fastställes dagen för övertagandet.

¹ Bilaga B med tillhörande bilagor B 1—6 till prop. nr 258.

Föredragande departementschefen har rörande denna överenskommelse anfört följande:

»Mot den förevarande överenskommelsen rörande statens järnvägars änke- och pupillkassa, vilken överenskommelse bygger på samma huvudgrunder som de genom propositionen nr 245 framlagda överenskommelserna rörande civilstatens och telegrafverkets änke- och pupillkassor samt tillstyrkts i de avgivna yttrandena, har jag i huvudsak intet att erinra. Den av järnvägsstyrelsen i fråga om förfarandet vid meningsskiljaktighet mellan järnvägsstyrelsen och kassan rörande värderingen av kassans tillgångar m. m. ifrågasatta ändringen av den träffade överenskommelsen — av innebörd att sådan tvist skulle avgöras av Kungl. Maj:t i stället för en av parterna utsedd tredje man — anser jag mig icke ha tillräcklig anledning biträda.

Vid överenskommelsens ingående ha delegerade från kassan uppställt som villkor för överenskommelsens genomförande, att kassan gottskrives ett belopp av 1.5 miljon kronor såsom ersättning för de förluster, som kassan haft att vidkännas genom att de av kassan på sin tid för förhyrning till statens järnvägar uppförda s. k. kristidshusen nedgått i värde. Såväl järnvägsstyrelsen som familjepensionsutredningen ha funnit detta anspråk skäligt, därvid järnvägsstyrelsen dock åsyftat att ersättning skulle beredas kassan av andra statsmedel än statens järnvägars. Statskontoret har avstyrkt kravet under framhållande av att ersättning genom anslag av skattemedel i varje fall icke borde ifrågakomma.

För egen del har jag, med hänsyn till den nyss återgivna utredningen i frågan, till vilken jag hänvisar, funnit så goda skäl tala för ifrågavarande anspråk, att jag anser rimligt att för säkrande av överenskommelsens genomförande söka tillgodose detsamma. Jag vill därvid erinra, att kassans verkliga förlust uppskattas till 2.4 miljoner kronor och att delegerade i syfte att underlätta en uppgörelse begränsat sitt anspråk till 1.5 miljon kronor.

Å andra sidan synes mig gottgörelse icke gärna kunna ifrågasättas i annan form än att kassan vid den avräkning, som förutsättes skola ske vid övertagandet, gottskrives ifrågavarande belopp. Detta innebär, att de till statsverket för bestridande av statens järnvägars familjepensionskostnader överlämnade fondmedlen å omkring 80 miljoner kronor minskas i motsvarande mån eller — med andra ord — att, om man utgår ifrån de gjorda värderingarna och försäkringstekniska beräkningarna, avkastningen av dessa fondmedel jämte familjepensionsavdragen icke i längden bli fullt tillräckliga för fullgörande av de förpliktelser, som avsetts att täckas med nämnda tillgångar.

Jag får således föreslå, att överenskommelsen kompletteras i berörda avseende. Tidpunkten för ikraftträdandet torde liksom beträffande de båda övriga kassorna böra bestämmas till den 1 juli 1937; från samma tidpunkt skulle då allmänna familjepensionsreglementet sättas i kraft beträffande statens järnvägars personal. Jag vill i detta sammanhang framhålla, utöver vad jag anfört vid anmälan av propositionen nr 245, att därest en arbetare vid telegrafverket eller statens järnvägar, å vilken familjepensionsreglementet

för arbetare från den 1 januari 1937 blivit gällande, förflyttas till anställning som extra ordinarie tjänsteman och därefter avlider före den 1 juli 1937, synas statsmakterna självfallet böra genom särskilda beslut tillse, att hans efterlevande erhålla minst samma familjepensionsförmåner, som tillkommit dem enligt arbetarreglementet; i så fall torde olägenheterna med det senare ikraftträdandet av allmänna familjepensionsreglementet icke bli så framträdande.

Rörande de kvinnliga befattningshavarna vid statens järnvägar bör efter ikraftträdandet av allmänna familjepensionsreglementet i tillämpliga delar gälla vad härom anförts i propositionen nr 245.»

Sammanfattning av förslagets ekonomiska innebörd.

En sammanställning av statens nuvarande bidrag av olika slag till statliga befattningshavares familjepensionering lämnas i propositionen nr 201 sid. 37. Dessa bidrag utgöras för närvarande, om man bortser från statens pensionsanstalt, huvudsakligen av *dels* direkta och indirekta statsbidrag till kassorna, sammanlagt omkring 800,000 kronor för år, *dels* pensionstillägg, huvudsakligen till utgående pensioner efter befattningshavare med oreglerad lön, sammanlagt omkring 220,000 kronor för år, *dels* ock dyrtidstillägg å utgående pensioner med sammanlagt omkring 2.2 miljoner kronor.

Föredragande departementschefen framhåller, att en jämförelse mellan statens kostnader för familjepensioneringen enligt nuvarande system och samma kostnader enligt den föreslagna ordningen erbjuder stora svårigheter. Förslaget avsåge nämligen — bortsett från de nuvarande icke-ordinarie tjänstemän, vilka på en gång erhöle familjepensionsrätt vid reglementets ikraftträdande — familjepensioneringen för de tjänstemän, som i framtiden successivt anställdes i med familjepensionsrätt förenad tjänst, och först efter en längre övergångstid komme reglementet att helt bliva gällande för den civila och den militära förvaltningen. En viss möjlighet till jämförelse, fortsätter departementschefen, innefattade dock vissa i propositionen (sid. 45) återgivna, av byråchefen Jansson lämnade siffror. Dessa siffror hänförde sig till framtida kostnader vid en fullt genomförd övergång. Ehuru de icke vore ägnade till någon direkt jämförelse med statens förut angivna nuvarande årliga utgifter för familjepensioneringen, syntes man emellertid, vad byråchefen Jansson ock bekräftat, kunna såtillvida göra en jämförelse, att om de nuvarande statsbidragen till kassorna — oberäknat pensions- och dyrtidstillägg — ansåges fördelade med lika belopp per manlig befattningshavare i tjänst, dessa belopp kunde anses ungefärligen motsvara kostnaden per sådan befattningshavare för de föreslagna fasta 120-kronorsbidragen. Vad beträffar de av staten helt bekostade rörliga pensionsdelarna, syntes dessa, enligt vad verkställda beräkningar gåve vid handen, under förutsättning av nu gällande levnadskostadsindex komma att understiga pensions- och dyrtidstilläggen beräknade enligt nuvarande grunder å pensioner enligt nuvarande skalor. Skulle i framtiden en mera avsevärd höjning av levnadskostnads-

index komma att äga rum, syntes förhållandet bliva det motsatta, åtminstone om man bortsåg från statens järnvägars och telegrafverkets tjänstemän, där pensionsskalorna nu i genomsnitt vore högst.

Det påpekas i detta sammanhang även av departementschefen, att överskottet å de kvinnliga tjänstemännens familjepensionsavgifter (se prop. nr 201 sid. 121) icke längre komme att inflyta till statsverket utan i stället tagits i beräkning för ernående av nedsättning i familjepensionsavdragen.

Med hänsyn till det sagda anser sig departementschefen vid en bedömning enligt de tillämpade beräkningsgrunderna kunna göra det allmänna uttalandet, att den föreslagna familjepensionsregleringen i längden icke komme att ställa sig dyrare för staten än nuvarande ordning. En annan sak vore, att vissa nödvändiga övergångskostnader uppstode *dels* på grund av den särskilda tillgodoräkningen av tjänstår för nuvarande icke-ordinarie befattningshavare och *dels* i samband med statens övertagande av de nuvarande änke- och pupillkassornas rörelse. Vidare vore att omförmåla den höjning av avlöningsanslagen, vilken uppkomme, därest de icke-ordinarie tjänstemännen vid familjepensioneringens ikraftträdande erhålla en löneförhöjning, vilken uppväger de nya familjepensionsavdragen.

Om man bortser från ifrågavarande 120-kronorstillägg och den rörliga pensionsdelen samt från pensions- och dyrtidstilläggen, skola enligt propositionerna de av staten åtagna förpliktelserna i princip täckas av värdet av övertagna kapitaltillgångar och befattningshavarnas familjepensionsavdrag. Propositionerna innebära emellertid vissa avvikelser från denna princip, av vilka de huvudsakliga här torde få sammanfattningsvis redovisas på följande sätt.

1. Den mindre ökning av familjepensionsutgifterna, som kan föränledas av den föreslagna utvidgningen av pensionsrätten till att i vissa fall omfatta även frånskild make, har ej tagits i betraktande vid beräkning av familjepensionsavdragen (prop. nr 201 sid. 73).

2. Den i punkten 2 av allmänna familjepensionsreglementets slutbestämmelser upptagna tillgodoräkningsregeln för icke-ordinarie befattningshavare innebär, då avgifter ej erlagts för ifrågavarande tid, en kostnad, för vilken täckning ej finnes. Någon beräkning av dessa kostnader har ej framlagts i propositionen (prop. nr 201 sid. 100 och 133).

3. Den av familjepensionsutredningen framlagda balansräkningen beträffande civilstatens kassa, vari de höjda pensionsförpliktelserna mot nuvarande delägare och pensionärer, utom 120-kronorstillägg och rörlig del samt pensions- och dyrtidstillägg, upptagas såsom skuld, utvisar en brist per den 1 januari 1935 å närmare 6 miljoner kronor (se ovan sid. 10 samt prop. nr 245 sid. 36, 81 och 83).

4. Nuvarande delägare i civilstatens kassa befrias enligt Kungl. Maj:ts förslag från familjepensionsavdrag efter avgången med pension. Detta innebär i jämförelse med de under 3. avsedda beräkningarna en kostnadsökning av övergångsnatur (se ovan sid. 18, prop. nr 245 sid. 38 samt samma prop. sid. 12 not 1).

5. Telegrafverkets kassa skall enligt överenskommelsen icke vid uppgörelsen debiteras för den kostnad för statsverket, som kan ligga däri, att fortsatt uttagande av avgifter mellan 60 och 65 levnadsår icke torde uppväga pensionsförpliktelsen för äktenskap ingångna vid sådan ålder; det ungefärliga kapitalvärdet av denna skillnad förmodas ligga mellan 64,000 och 100,000 kronor (se prop. nr 245 sid. 54, 96 och 101).

6. Nuvarande delägare i telegrafverkets kassa befrias enligt Kungl. Maj:ts förslag från familjepensionsavdrag senast vid avgången ur tjänst, vilket innebär en kostnadsökning av övergångsnatur med ett kapitalvärde av omkring 195,000 kronor (se sid. 27 ovan).

7. Statens järnvägars kassa skall enligt överenskommelsen icke debiteras för viss mindre del av kostnaderna för höjning av gränsåldern för äktenskaps ingående från 50 till 65 år; kapitalvärdet härav har per den 31 december 1934 beräknats till omkring 252,000 kronor (jfr p. 5 ovan samt prop. nr 258 sid. 9, 28, 37 och 38).

8. Statens järnvägars kassa skall enligt överenskommelsen icke debiteras för viss del av gratifikation till de s. k. P³-pensionärerna; kapitalvärdet härav har per den 31 december 1934 beräknats till omkring 229,000 kronor men nedgår ej oväsentligt under mellantiden före ikraftträdandet (se prop. nr 258 sid. 8, 9 och 37 samt sid. 38 not 3).

9. Statens järnvägars kassa skall enligt Kungl. Maj:ts förslag vid den slutliga avräkningen gottskrivas ett särskilt ersättningbelopp för vissa s. k. kristidshus å 1.5 miljon kronor, vilket innebär en minskning med detta belopp av de överlämnade fondmedlen (se ovan sid. 31).

Vid den nu lämnade redogörelsen har bortsetts från arbetarnas familjepensionering; vissa uppgifter härom lämnas nedan.

I propositionen nr 245 gör departementschefen rörande civilstatens kassa och motsvarande förvaltningsområde följande uttalande, vilket i vad rör fonderingsfrågan gäller även beträffande telegrafverket och statens järnvägar:

»Vid anmälan av propositionen nr 201 anförde jag, att i den mån framdeles beslut fattades om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande för visst förvaltningsområde, erfordrades självfallet också avgöranden från statsmakternas sida i åtskilliga ekonomiska och budgettekniska frågor, såsom exempelvis rörande den budgetmässiga redovisningen av familjepensionsavdragen, rörande sättet för bestridande av utgifterna för de enligt reglementet utgående pensionerna samt rörande förvaltningen av de fondmedel, som i samband med övertagandet av enskilda kassor tillfölle staten. Dessa avgöranden torde lämpligen böra anstå till 1937 års riksdag. Jag vill i detta sammanhang endast nämna, att de från ifrågavarande kassa övertagna fondmedlen självfallet skola bibehållas såsom en kapitaltillgång, vars avkastning begagnas för statens utgifter enligt familjepensionsreglementet eller enligt förevarande överenskommelse, samt att de affärsdrivande verk, vilkas befattningshavare nu åtnjuta familjepensionering hos denna kassa — postverket, domänverket och statens vattenfallsverk — för dessa ändamål böra få

tillgodogöra sig å dem belöpande andel av berörda avkastning. Lösningen av frågan om den budgetmässiga redovisningen av familjepensionsavdragen sammanhänger bland annat med frågan, huruvida och i vilken omfattning fondering för framtiden bör ske av medel för bestridande av kostnaderna för det statliga pensionsväsendet. I vad denna fråga rör tjänstepensioneringen har försäkringsinspektionen den 28 juni 1935 anbefallts att verkställa utredning av densamma.»

Ehuru således lösningen av berörda frågor föreslås skola anstå till nästkommande års riksdag ha i propositionerna (nr 245 sid. 47 och 57 samt nr 258 sid. 19) intagits resultaten av vissa överslagsberäkningar av inkomster och utgifter för familjepensionsändamål *under budgetåret 1937/1938* beträffande de förvaltningsområden, där familjepensioneringen i följd av förevarande överenskommelser skulle övertagas av staten. I visst avseende ytterligare specificerade enligt uppgifter, som utskottet erhållit från finansdepartementet, innefatta dessa beräkningar följande siffror (miljoner kronor):

	Förvaltningsområde			Summa
	motsvarande civilstatens kassa	telegraf- verket	statens järnvägar	
<i>Inkomster.</i>				
Ränteavkastningen av övertagna fonder samt fonderade kvinnliga familjepensionsavgifter	2.9	0.55	3.2	6.65
Familjepensionsavdrag	2.7	0.65	2.2	5.55
Summa	5.6	1.2	5.4	12.2
<i>Utgifter.</i>				
Familjepensioner, fränsett pensions- och dyrtidstillägg samt enligt nya regl. utgående rörlig pensionsdel	3.5	0.3	3.6	7.4

Kalkylerna kompletteras av departementschefen med den uppgiften, att kostnaden för pensionstillägg kan antagas bli ungefär oförändrad under ifrågavarande budgetår och att dyrtidstilläggets utbytande mot en rörlig pensionsdel under detta första tillämpningsår framträder endast i ett fåtal fall, som ej nämnvärt påverka kostnadssummorna.

I detta sammanhang påpekar departementschefen slutligen såsom en årlig merkostnad — jämte vissa administrationskostnader för familjepensioneringen — den höjning av avlöningsanslagen som erfordras, därest de icke-ordinarie befattningshavarna vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande såsom kompensation för familjepensionsavdragen erhålla en lönehöjning genom uppflyttning en löneklass, på sätt ovan berörts. Denna merkostnad har för ifrågavarande tre områden beräknats till resp. 0.8, 0.3 och 0.3 miljon kronor per år; av dessa belopp beröra de båda sista ej och det förstnämnda till en avsevärd del ej den allmänna budgeten utan endast de affärsdrivande verkens omkostnadsstater.

I fråga om kostnaderna för arbetarnas familjepensionering innehåller propositionen nr 201 den av byråchefen Jansson lämnade uppgiften, att årskostnaden för 120-kronorstillägget vid en fullt genomförd övergång, därest den uträknas i form av årliga avgifter efter samma grunder som tillämpats för beräkning av familjepensionsavdragen, uppgår till omkring 225,000 kronor och den på samma sätt beräknade årskostnaden för varje procent av den rörliga pensionsdelen till omkring 16,000 kronor. Härtill kommer emellertid en merkostnad i följd av den förut omnämnda sänkningen av de manliga arbetarnas familjepensionsavdrag till de manliga tjänstemännens nivå, en kostnad som efter sagda grunder beräknats till 177,000 kronor för år. Vidare innefattar den jämväl berörda övergångsregeln i fråga om tjänstårsberäkningen en övergångskostnad, vilken ej till beloppet beräknats.

Enligt av utskottet inhämtad uppgift kunna de enligt propositionen utgående familjepensionsavdragen för arbetare beräknas uppgå till sammanlagt omkring 1.2 miljon kronor per år.

Efter erinran om att familjepensionsreglementet för arbetare föreslås träda i kraft den 1 januari 1937 och att således härvidlag ståndpunkt till vissa ytterligare frågor måste tagas vid innevarande års riksdag, anför departementschefen:

»Vad först angår familjepensionsavdragen för arbetare synes det mig lämpligast, att så länge någon fondering av tjänstepensionsavdragen för arbetare icke äger rum annat än å vissa förvaltningsområden, där sådan fondering tidigare skett, ej heller familjepensionsavdragen fonderas. Familjepensionsavdragen skulle således sett ur statens synpunkt komma att framträda endast genom minskad belastning å vederbörande avlöningsanslag, men å andra sidan finge pensionskostnaderna helt bestridas ur utgiftsanslag. Beträffande dessa kostnader bör givetvis gälla, att de vid de affärsdrivande verken bestridas av vederbörande verks medel. För arbetare vid allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet böra utgående pensioner bestridas från ett särskilt anslag under elfte huvudtiteln. Hemställen till riksdagen rörande upptagande av sådant anslag i riksstaten för budgetåret 1936/1937 torde böra göras i detta sammanhang. För beräkning av storleken av anslaget, vilket skulle avse familjepensioner i följd av dödsfall under första halvåret 1937, saknas fastare hållpunkter. På grundval av vissa överslagskalkyler får jag föreslå ett belopp av 25,000 kronor.

Enligt 9 § familjepensionsreglementet för arbetare skulle prövningen av familjepensionsfrågor, frånsett arbetare vid de affärsdrivande verken, ankomma å den myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Jag förutsätter att denna myndighet liksom i fråga om tjänstepensioneringen för arbetare blir statens pensionsanstalt. Denna har i sitt yttrande över familjepensionsutredningens förslag erinrat, att medel erfordrades för bestridande av de med den nya arbetsuppgiften förenade förvaltningskostnaderna men att någon mera exakt beräkning av dessa kostnader knappast vore möjlig. Anstalten hemställer att Kungl. Maj:t, i likhet med vad som skedde då tjänstepensioneringen av vissa arbetare i statens tjänst överlämnades åt anstalten, ville med riks-

dagens bemyndigande ställa erforderligt belopp till pensionsanstaltens förfo-
gande att utgå från de av anstalten omhänderhavda medel. Ett bemyn-
digande av denna art synes mig böra nu utverkas.»

Med hänsyn särskilt till att i propositionerna icke framlagts beräkningar
rörande vissa med ifrågavarande reform förenade övergångskostnader har
utskottet åt byråchefen Jansson uppdragit viss ytterligare utredning, vil-
kens resultat sammanfattats i en vid utskottets utlåtande fogad promemoria
(*bilaga 1*). Sammanfattningsvis anföres häri, att förutom nuvarande stats-
bidrag (inkl. pensions- och dyrtidstillägg) till civilstatens, telegrafverkets och
statens järnvägars kassor, vilka bidrag under de vid utredningen gjorda för-
utsättningarna vore ungefär likvärdiga med 120-kronorstilläggen och de rör-
liga pensionsdelarna enligt de nya bestämmelserna, övergångskostnader här-
för medräknade, hade man att räkna med följande kostnader på grund av
det föreliggande förslaget, i vad det avsåge förhållanden, som skulle defini-
tvt regleras vid 1936 års riksdag:

A) Utjämnade årliga kostnader för arbetares familjepensio- nering, exkl. övergångskostnader (se sid. 36 ovan och tab. 1 vid promemorian)	578,000 kr.
B) Övergångskostnader netto motsvarande enligt tab. 2 vid promemorian för icke-ordinarie tjänstemän och ordi- narie kvinnliga tjänstemän ett kapitalvärde av 2.807,000 kr. och för arbetare ett kapitalvärde av 19,758,000 kr. År- lig ränta å kapitalvärdet utgör:	
för tjänstemän	110,000 kr.
» arbetare	775,000 kr.
C) Kostnader omförmälda under 3—9 å sid. 33 och 34 här ovan.	

Härtill erinrar byråchefen Jansson slutligen, *dels* att överskottet å de
kvinnliga tjänstemännens familjepensionsavgifter icke längre kommer att in-
flyta till statsverket utan i stället tagits i beräkning för ernående av nedsätt-
ning av familjepensionsavdragen (se sid. 33 ovan) *dels* att avlöningarna till
icke-ordinarie tjänstemän kunde komma att höjas i samband med att dessa
tjänstemän finge vidkännas familjepensionsavdrag, *dels ock* att emot de ny-
tillkommande kostnaderna kunde ställas kostnaderna för de understöd, som
enligt beslut av riksdagen eller Kungl. Maj:t skulle ha utgått vid ett bibehåll-
ande av nuvarande ordning men vilkas förutberäkning skulle möta myc-
ket stora svårigheter.

Av utredningen framgår vidare (not sid. 68 samt anm. till tab. 3), *att* be-
träffande de förvaltningsområden, som icke omfattas av propositionerna nr
245 och 258 (huvudsakligen tullverket samt armén och marinen), torde det
utjämnade årsbeloppet för 120-kronorstilläggen, *inklusive* övergångskostna-
der härför, komma att understiga 400,000 kronor, medan de nuvarande stats-
bidragen, exklusive pensions- och dyrtidstillägg, senast uppgått till omkring
341.000 kronor, *att* även för dessa förvaltningsområden de rörliga pensions-
delarna vid nu gällande levnadskostnadsindex understiga pensions- och dyr-

tidstillägg enligt nuvarande grunder å pensioner enligt nuvarande skalor, *men att*, enär ännu ej ens preliminära förslag till överenskommelser med ifrågavarande kassor föreläge, det ännu ej kunde angivas, i vad mån poster, motsvarande posterna 3—9 å sid. 33 och 34 här ovan, här tillkomme.

Utskottets eget yttrande.

De föreliggande förslagen innebära, att staten skall övertaga den nu huvudsakligen av enskilda kassor omhändertämda familjepensioneringen för ordinarie befattningshavare och samtidigt genomföra en sådan pensionering för de icke-ordinarie befattningshavarna och arbetarna i statens tjänst. Visserligen förutsättes, fränsett arbetarna, att nyregleringen av familjepensioneringen skall träda i kraft först småningom för de olika förvaltningsområdena, efterhand som vederbörande kassor ingå sådana överenskommelser med staten, att även dessa kassors delägare bringas in under den statliga familjepensioneringen. Beträffande tre av de större kassorna, nämligen civilstatens, telegrafverkets och statens järnvägars, föreligga emellertid samtidigt till riksdagens prövning förslag till sådana överenskommelser, innebärande att nyregleringen för dessa förvaltningsområden kan gälla från den 1 juli 1937, och i fråga om de återstående kassorna — främst tullstatens samt arméns och marinens — torde i händelse av förslagets genomförande motsvarande överenskommelser kunna förväntas komma till stånd utan större dröjsmål.

Utskottet finner det synnerligen önskvärt att sålunda — efter tjänstepensionsfrågornas lösning vid 1934 och 1935 års riksdagar — ernå en enhetlig lösning även av de svårösta familjepensionsfrågorna. Jämväl med hänsyn till den nyligen igångsatta allmänna avlöningsrevisionen är detta av betydelse. Vid prövning av de framlagda propositionerna har utskottet också funnit sig kunna godkänna förslagets allmänna utgångspunkter och principer. Utskottet har härvid visserligen måst konstatera, att propositionerna icke giva möjlighet att klart överblicka förslagets alla ekonomiska konsekvenser, särskilt som kostnadsberäkningar icke framlagts rörande vissa övergångskostnader. I sistnämnda avseende har utskottet emellertid på sätt ovan angivits föranstaltat om vissa ytterligare utredningar. Ehuru dessa under den tid som stått till buds icke kunnat bliva så fullständiga som önskvärt vore, och ehuru därför den ekonomiska innebörden av förslagen alltjämt måste betecknas såsom icke i alla avseenden fullt klarlagd — särskilt såvitt angår utgifternas fördelning på olika år — har utskottet efter dessa utredningar stannat vid den uppfattningen, att ur ifrågavarande synpunkter avgörande hinder mot reformens genomförande nu icke böra resas. Såvitt den nu gjorda utredningen visar (jfr sid. 37 ovan) skulle nämligen den del av de nya pensionerna för tjänstemän, som förutsättes skola bekostas av staten (120-kronorstillägg jämte rörlig pensionsdel), inberäknat särskild övergångskostnad härför, bliva ungefär likvärdig med nuvarande statsbidrag till familjepensionskassorna tillsammans med pensions- och dyrtidstillägg, medan statens genomsnittliga årliga kostnad för arbetarnas familjepensionering, oberäknat övergångskostnader, skulle uppgå till drygt en halv miljon kronor, ett belopp som dock till ej ringa del torde uppvägas av de familjepensioner, som staten redan nu ge-

nom särskilda beslut plägar bevilja arbetares efterlevande. De i den nya utredningen närmare angivna ytterligare kostnaderna av övergångsnatur motsvara visserligen, uttryckta i kapitalvärden, betydande belopp, särskilt i vad rör arbetarna, men sådana kostnader torde få betraktas som mer eller mindre oundvikliga, då det gäller att så snart som möjligt ernå en önskvärd enhetlighet, och komma i verkligheten att bliva fördelade på en lång följd av år. I den mån ytterligare utredningar skulle kunna leda till ändrade resultat i de avseenden, där man nu nöjt sig med överslagsberäkningar, torde det i allt fall icke kunna röra sig om belopp av den storleksordning, att de böra få avgörande betydelse.

I anledning av föredragande departementschefens uttalande (se sid. 11 ovan), att de icke-ordinarie befattningshavarna förutsättas skola genom en uppflyttning en löneklass beredas kompenstation för den av familjepensionsavdragen följande minskningen av nettolönerna, får utskottet endast anmärka, att utskottet icke ansett sig ha att taga ställning till denna fråga, vilken således vid en kommande riksdag bör upptagas till förutsättningslös prövning.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka det av föredragande departementschefen (se sid. 34 ovan) gjorda uttalandet, att de från ifrågavarande tre kassor övertagna fondmedlen själfallet skola bibehållas såsom en kapitaltillgång, vars avkastning begagnas för statens utgifter för familjepensioneringen.

Jämväl de föreslagna reglementenas och överenskommelsernas särskilda bestämmelser och förslagens detaljer i övrigt ha i allmänhet vid utskottets granskning icke givit anledning till erinran. På ett par punkter vill dock utskottet föreslå jämkningar.

Vad först angår den ålder, intill vilken arvsberättigade barn till den avlidne befattningshavaren eller arbetaren skola äga åtnjuta familjepension, har utskottet av propositionen nr 201 inhämtat, att vissa myndigheter föreslagit en lägre ålder än den av pensionssakkunniga och familjepensionsutredningen och sedermera även av Kungl. Maj:t föreslagna, 21 år. Departementschefen har härvidlag erinrat, att flertalet familjepensionskassor redan beviljade barnpension intill fyllda 21 år, samt framhållit, att därför en sänkning av åldersgränsen otvivelaktigt skulle komplicera övergången till den nya ordningen. Vidare har departementschefen anført, att åldern för inträde i förvärvsarbete under senare år tenderat att stiga, vilket vore ytterligare ett skäl, som talade mot att tidigare än nu vanligen skedde beröva barnen den pension de åtnjöte efter en avliden fader eller moder. Utskottet har emellertid icke av dessa skäl blivit övertygat om lämpligheten och skäligheten av en så hög gränsålder för barnpensionerna som 21 år och har funnit sig böra föreslå att denna ålder sänkes till 19 år. I anslutning till vad departementschefen anført rörande de nuvarande kassornas bestämmelser härutinnan vill utskottet dock förorda, att överenskommelserna rörande civilstatens och telegrafverkets kassor, där gränsåldern för närvarande är 21 år, kompletteras med bestämmelser därom, att även de av kassans nuvarande delägare, för vilka allmänna familjepensionsreglementet i huvudsak skall bliva gällande (d. v. s. aktiva delägare och för telegrafverkets del även tjän-

stepensionärer), allt framgent skola vara berättigade att för sina efterlevande barn åtnjuta pension intill sagda ålder. Såsom förut nämnts, skola dessa överenskommelser äga motsvarande tillämpning i fråga om de ordinarie kvinnliga befattningshavare, som före övergången ägt rätt till pension av staten för efterlevande barn enligt de för vederbörande kassa gällande villkoren.

Vidare anser sig utskottet böra förorda, att bestämmelsen i de båda reglementena därom, att pensionsrätt ej tillkommer make, om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren, resp. arbetaren, uppnått en levnadsålder av 65 år, ändras så att denna gränsålder sättes till 60 år. Då motsvarande gränsålder i bestämmelserna för civilstatens kassa nu är 65 år, torde emellertid denna ändring i reglementet skäligen böra föranleda ett tillägg till överenskommelsen rörande kassan, motsvarande den som föreslagits beträffande gränsåldern för barnpension, så att nuvarande deläggares rätt icke härutinnan försämras.

I vad rör telegrafverkets och statens järnvägars kassor medför den av utskottet sist förordade ändringen bortfallande av de särskilda kostnadsbelastningar å statsverket, som redovisats under punkterna 5 och 7 i sammanfattningen här ovan. För statens järnvägars del påverkas den slutliga uppgörelsens resultat såväl av denna ändring som av sänkningen av gränsåldern för barnpensionerna, i det att kassan i överenskommelsen förutsatts skola debiteras för viss del av kostnaden för familjepensioner i följd av äktenskap ingångna mellan 60 och 65 år ävensom för hela kostnaden, frånsatt statsbidrag, för barnpensioner intill 21 år beträffande aktiva delägare.

I motionen II: 676 ha föreslagits vissa andra ändringar i fråga om pensionsrättens omfattning, bland annat att pensionsrätt skall tillerkännas även »utomäktenskapligt men icke arvsberättigat barn, där underhållsplikt enligt lag åligger fadern». Utskottet har för sin del funnit goda skäl tala för en utvidgning av pensionsrätten i denna riktning men har med hänsyn till att detta förslag och dess konsekvenser icke varit föremål för närmare utredning och remiss samt att frågans lösning synes vara förenad med vissa svårigheter ansett sig böra stanna vid att förorda, att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning och förslag i ämnet.

Enligt en av utskottet begärd, av byråchefen Jansson verkställd utredning, vilken fogas vid utskottets utlåtande såsom bilaga (*bilaga 2*), bör sänkningen av gränsåldrarna å 21 och 65 år till resp. 19 och 60 år föranleda en sänkning av samtliga familjepensionsavdrag med omkring 4 procent, dock för de kvinnliga arbetarna med omkring 20 procent. De sålunda föreslagna ändrade avdragsbeloppen ha införts i utskottets nedan intagna reglementsförslag.

Utskottet har vidare haft uppmärksamheten därå, att en och samma person under vissa förhållanden kan bliva pensionsberättigad efter flera befattningshavare eller arbetare samt att rätt till familjepension kan tillkomma den, som åtnjuter lön eller tjänstepension för egen statstjänst. Till den del familjepensionen anses täckas av familjepensionsavdragen kunna väl knappast befogade erinringar framställas mot detta förhållande, men det synes däremot icke påkallat att pensionsförmånerna i sådana fall utökas genom

statsbidrag. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om riksdagens skrivelse den 12 juni 1934, nr 365 (bankoutskottets utlåtande nr 68), vari riksdagen bland annat anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning angående grunderna för dyrtidstillägg åt familjepensionstagare, som samtidigt åtnjuter dyrtidstillägg av statsmedel å avlöning eller tjänstepension.

Reglementsförslagen innebära nu, att pensionsförmånerna även i ifrågasvarande fall komma att utgå oavkortade och således innefatta statsbidrag dels i form av en rörlig pensionsdel, utgående med samma procenttal av den fasta delen som gäller för dyrtidstillägg vid reglerade verk, och dels såtillvida att i familjepensionsunderlagen i alla lönegrader ingår ett belopp av 120 kronor, som beräknas icke skola täckas av familjepensionsavdragen. Enligt utskottets mening böra i berörda fall de andelar av dessa statsbidrag, som belöpa å vederbörandes pensionslott, icke utgå. I vad rör familjepensionstagare, som åtnjuter lön för statstjänst, synes dock av praktiska skäl reduceringsregelns tillämplighet böra begränsas till den, som innehar en anställning av så fast natur att den är förenad med tjänstepensionsrätt. I enlighet med vad nu anförts föreslår utskottet ett tillägg till 5 § allmänna familjepensionsreglementet och 7 § arbetarpensionsreglementet.

Då sålunda för vissa fall statsbidragen förklaras skola avdragas från pensionsbeloppen, synes det mest konsekvent att låta dessa regler gälla även för de fall — på motsvarande sätt behandlade i tjänstepensionsreglementena — då pensionstagare »undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete».

Utskottet vill erinra, att 6 § i allmänna familjepensionsreglementet innehåller en reduceringsregel för ett annat fall, nämligen då den avlidne förenat flera tjänster, och att även denna regel motiverats med att statsbidrag eljest skulle beräknas till två pensioner. Regeln har här gjorts mera schematisk och innebär, att familjepensionsunderlagen för de båda tjänsterna skola minskas med en fjärdedel, således under vissa förutsättningar med mera än statsbidragen. Även om detta eljest kunnat vara försvarligt med hänsyn till de särskilda förhållandena och till den ringa frekvensen av dessa fall, synes det böra bliva en följd av den av utskottet föreslagna nya regeln i 5 § 5 mom., att 6 § ändras till överensstämmelse därmed. Det bör då också ut-sägas, att 5 § 5 mom. icke äger tillämpning i de i 6 § avsedda fallen. Ändringen bör föranleda en jämkning i 15 § c).

I anledning av vad telegrafstyrelsen anfört i sitt yttrande i anledning av överenskommelsen med telegrafverkets kassa (prop. nr 245 sid. 53) föreslår utskottet ett förtydligande av punkten 3 i allmänna familjepensionsreglementets slutbestämmelser.

Vidare föreslår utskottet förtydliganden, enligt vad som framgår av nedan intagna förslag, på två punkter i familjepensionsreglementet för arbetare, nämligen dels i 4 § 5 mom. för utmärkande av att den där angivna regeln endast avser uttrycket »kvarstod i tjänst» i 4 § 2 mom. och dels i slutbestämmelsernas andra stycke för undvikande av tvekan i det avseende, som

järnvägsstyrelsen berört i sitt i propositionen nr 201 (sid. 110) intagna yttrande härom.

Utskottet har uppmärksammat, att överenskommelsen rörande statens järnvägars kassa innehåller en uttrycklig bestämmelse (9 mom.), enligt vilken en delägares anmälan om önskan att alltjämt få äldre bestämmelser å sig tillämpade i princip icke gäller efter en sedermera skedd befordran, medan någon tvekan synes kunna råda vad som härom skall gälla enligt de båda andra överenskommelserna. Stadgandet i 5 mom. tredje stycket i överenskommelsen rörande civilstatens kassa, sammanställt med 6 mom., lär böra fattas så, att här detsamma skall gälla som för statens järnvägars kassa, medan saknaden av stadgande i ämnet i överenskommelsen rörande telegrafverkets kassa närmast torde böra leda till motsatt resultat. Önskvärt torde vara att sistnämnda båda överenskommelser förtydligas i ifrågavarande avseende.

De i anledning av propositionerna väckta motionerna och de till utskottet ingivna skrifterna ha, utöver vad ovan angivits, icke givit utskottet anledning föreslå ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Vad angår den före propositionernas framläggande väckta motionen rörande frånskild makes pensionsrätt torde denna få anses besvarad genom utskottets tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Slutligen vill emellertid utskottet — som förutsätter att förslag till överenskommelser med åtminstone de tre större av återstående kassor komma att föreläggas nästa års riksdag i samband med de förslag i åtskilliga budgettekniska frågor, som nu ej blivit lösta — framhålla, att det enligt utskottets mening vid dessa överenskommelsers träffande hör tillses, att dessa kassors nuvarande delägare och pensionärer såvitt möjligt beredas åtminstone proportionsvis motsvarande pensionsförhöjningar, som för de nu behandlade kassorna föreslagits. Givetvis böra dock även i fråga om dessa överenskommelser beaktas resultaten av de försäkringstekniska utredningarna.

På grund av vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande propositioner nr 201, 245 och 258 samt med avslag å motionen II: 676, i den mån den ej besvaras under B), ävensom å motionerna II: 677 och 833, må

1) godkänna följande såsom utskottets förslag betecknade

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Förslag

till

reglemente angående familjepension för efterlevande till befattningshavare i statens tjänst (allmänna familjepensionsreglementet).**1 KAP.****Allmänna bestämmelser.****1 §.**

1. Detta reglemente äger tillämpning å:

a) innehavare av befattning eller beställning, för vilken civila eller militära tjänstepensionsreglementet gäller; samt

b) den som avgått från befattning eller beställning, som i a) avses, och äger rätt till pension eller uppskjuten livränta enligt civila eller militära tjänstepensionsreglementet eller till pension enligt gällande bestämmelser om pensionering av försvarsväsendets reserver av befäl och civilmilitär personal, dock att reglementet icke skall gälla för den som äger rätt till uppskjuten livränta, med mindre han under minst fem år innehaft till tjänstepension enligt civila eller militära tjänstepensionsreglementet berättigande befattning.

2. Med den som avgått ur tjänst och äger rätt till uppskjuten livränta likställes den, som efter erhållet avsked från beställning vid försvarsväsendet kvarstår såsom lönlös över stat.

3. Vad nedan i detta reglemente sägs om befattning och befattningshavare skall, där ej annat framgår, i tillämpliga delar gälla med avseende å beställning och beställningshavare vid försvarsväsendet samt sådan förutvarande befattnings- eller beställningshavare, som i 1 mom. b) omförmäles.

2 §.

1. Berättigade till familjepension efter befattningshavares död äro:

efterlevande make, som ej ingått nytt äktenskap,

arvsberättigade barn, som ej uppnått 21 års ålder, samt

fränskild make i fall som i 2 mom. sägs.

Pensionsrätt tillkommer dock ej make, om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 65 år, och ej heller adoptivbarn, om adoptionen ägt rum efter det befattningshavaren fyllt 50 år.

2 §.

1. Berättigade till familjepension efter befattningshavares död äro:

efterlevande make, som ej ingått nytt äktenskap,

arvsberättigade barn, som ej uppnått 19 års ålder, samt

fränskild make i fall som i 2 mom. sägs.

Pensionsrätt tillkommer dock ej make, om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 60 år, och ej heller adoptivbarn, om adoptionen ägt rum efter det befattningshavaren fyllt 50 år.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

2. Då befattningshavare i dom å äktenskapsskillnad förpliktas att till sin make utgiva underhållsbidrag, äger domstolen, därest makarna levt tillsammans under minst fem år och sistnämnda make vid sammanlevnadens hävande uppnått en ålder av minst trettio år samt det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, förordna, att den frånskilda maken skall vara berättigad till familjepension efter befattningshavarens död. Vad nu sagts för det fall att befattningshavare förpliktas utgiva underhållsbidrag gäller ock, där i skillnadsmålet avtal om sådant underhållsbidrag visas föreligga.

Förordnande, som sålunda meddelats, upphör att gälla, om skyldighet att utgiva underhållsbidrag, som bestämts att utgå på särskilda tider, upphört eller den berättigade trätt i nytt gifte.

Äger förordnande som ovan sagts giltighet, må sådant förordnande ej meddelas till förmån för befattningshavarens make i senare äktenskap.

3 §.

Så länge befattningshavare innehar befattning, som i 1 § 1 mom. a) avses, skall honom tillkommande lön (arvode) minskas med *familjepensionsavdrag* i enlighet med vad nedan sägs.

4 §.

1. Familjepension bestämmes på sätt i 5 § anges i förhållande till ett vid befattningshavarens död för honom gällande grundbelopp (*familjepensionens grundbelopp*), vilket fastställes med hänsyn till antalet tjänstår och det för den avlidne senast gällande *familjepensionsunderlaget* enligt de i denna paragraf angivna grunderna.

2. För befattningshavare, som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension enligt civila eller militära tjänstepensionsreglementet, är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget, såframt antalet av befattningshavaren förvärvade tjänstår, utökade med tid som från dödsfallet eller avgången med pension må hava återstått till pensionsåldern, uppgått till minst trettio eller, om han innehaft befattning som omförmäles i bilaga A till någotdera av nämnda tjänstepensionsreglementen, till minst tjugufem.

Uppgick för befattningshavare som i första stycket sägs antalet tjänstår, utökade på sätt där anges, icke till trettio, respektive tjugufem, är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$, respektive $\frac{1}{100}$, för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår, sålunda utökade, understiger trettio, respektive tjugufem.

Åtnjöt befattningshavaren vid sin död förtidspension, skall från vad sålunda stadgats gälla den avvikelser, att utökning av tjänståren med tid som återstått till pensionsåldern ej må ske.

3. För annan befattningshavare än i 2 mom. avses är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget, såframt hans tjänstår upp-

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

gått till minst trettio, men eljest lika med familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger trettio. Utgör för sådan befattningshavare summan av antalet tjänstår och den till pensionsåldern återstående tiden mer än etthundratjugu fulla fjärdedels år, skall dock grundbeloppet utgöra så stor del av familjepensionsunderlaget, som antalet fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår utgör av nämnda summa.

4. Såsom tjänstår räknas vid tillämpning av 2 och 3 mom. tid, vilken befattningshavaren må räkna som tjänstår enligt 3 § civila tjänstepensionsreglementet eller enligt 10 eller 26 § militära tjänstepensionsreglementet.

5. Utgör det enligt 2 eller 3 mom. beräknade grundbeloppet icke helt krontal, jämkas det till närmast högre hela krontal.

5 §.

1. Familjepensionen består av en fast och en rörlig del.

2. Familjepensionens fasta del motsvarar, för år räknat,

a) för efterlevande make eller frånskild make ensam eller för efterlevande make och frånskild make tillsammans, då pensionsberättigade barn ej finnas: familjepensionens grundbelopp;

b) för efterlevande make eller frånskild make jämte barn eller för efterlevande make och frånskild make tillsammans jämte barn: familjepensionens grundbelopp ökat med femtio procent, om endast ett barn finnes, och därutöver med tjugu procent av grundbeloppet för varje ytterligare barn;

c) för ett barn, då pensionsberättigad make ej finnes: familjepensionens grundbelopp;

d) för två eller flera barn, då pensionsberättigad make ej finnes: familjepensionens grundbelopp ökat med femtio procent, om barnen äro två, och därutöver med tjugu procent av grundbeloppet för varje ytterligare barn.

3. Familjepensionens rörliga del utgör samma procenttal å den fasta delen, som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av dyrtidstilllägg å nyreglerad avlöning.

4. Av familjepension för efterlevande make eller frånskild make jämte barn eller för efterlevande make och frånskild make tillsammans jämte barn äger maken eller makarna tillsammans åtnjuta så stor del, som motsvarar åttio procent av grundbeloppet jämte därå belöpande rörlig pensionsdel, samt barnet eller barnen återstoden. Frånskild make, som åtnjuter pensionsrätt jämte den avlidnes barn i annat gifte, må dock icke av familjepensionen åtnjuta större del än vad som motsvarar fyrtio procent av grundbeloppet jämte därå belöpande rörlig pensionsdel. Äro efterlevande make och frånskild make eller äro två eller flera barn samtidigt pensionsberättigade, skola makarna eller barnen tillkommande pensionsbelopp delas lika dem emellan.

5. *Innehar den som är berättigad till familjepension efter befattnings-*

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

havare, som i detta reglemente avses, statsanställning av sådant slag, att därmed är förenad tjänstepensionsrätt, eller åtnjuter han tjänstepension för sådan anställning, eller äger han åtnjuta familjepension enligt detta reglemente eller eljest av statsmedel jämväl såsom anhörig till annan än nämnda befattningshavare, skall det belopp, som han enligt denna paragraf skulle äga åtnjuta, minskas med den i beloppet ingående rörliga pensionsdelen jämte så stor del av etthundratjugu kronor, som den i beloppet ingående fasta pensionsdelen utgör av familjepensionsunderlaget. Vad nu sagts skall ock gälla för pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete.

6 §.

Har befattning, som i 1 § 1 mom. a) avses, med stöd av gällande avlöningsbestämmelser förenats med annan sådan befattning, beräknas familjepension särskilt för vardera befattningen, med iakttagande dock att de för dem bestämda familjepensionsunderlagen minskas med *en fjärdedel*.

6 §.

Har befattning, som i 1 § 1 mom. a) avses, med stöd av gällande avlöningsbestämmelser förenats med annan sådan befattning, beräknas familjepension särskilt för vardera befattningen, med iakttagande dock att de för dem bestämda familjepensionsunderlagen minskas med *etthundratjugu kronor, att familjepensionens rörliga del bortfaller samt att 5 § 5 mom. icke skall äga tillämpning.*

7 §.

1. Familjepension utgår från och med dagen näst efter den, då befattningshavare avlidit, till och med utgången av månaden näst efter den under vilken pensionstagaren avlider eller, därest pensionsrätten upphör av annan anledning, till och med utgången av den månad under vilken rätten upphört.

Pension till barn, som födes efter faderns död, utgår från och med den månad under vilken barnet födes.

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

2. Utbetalning av pension sker i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t; vederbörande myndighet likväl obetaget att efter pensionstagares frånfälle förskottsvis utbetala återstående pensionsbelopp.

3. Har i följd därav, att frånskild make underlåtit att jämlikt 8 § göra ansökan om pension, till annan pensionsberättigad utbetalts större belopp än han bort erhålla, skall därvid bero.

8 §.

1. Fråga om rätt till familjepension efter avliden befattningshavare provas, på därom gjord ansökan, beträffande efterlevande till befattningshavare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk eller domänverket av vederbörande verks styrelse samt beträffande efterlevande till annan befattningshavare av den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer.

Sökande åligger att styrka sådana för myndigheten icke kända omständigheter, som böra tagas i betraktande vid prövningen av pensionsfrågan.

2. Då familjepension beviljas, skola de pensionsberättigade erhålla skriftligt bevis därom.

9 §.

Vid avgång ur tjänst skall befattningshavare, som äger rätt till familjepension för sina efterlevande, erhålla skriftligt bevis därom.

2 KAP.

Ordinarie befattningshavare.

10 §.

1. Beträffande ordinarie befattningar, vilka äro hänfödda till viss lönegrad, skola, där ej annat följer av stadgandena i 2 mom. samt i 12 och 13 §§, tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som här nedan angivas:

A. Befattningar vid allmänna civilförvaltningen, med undantag av lots- och fyrstaten, samt vid affärsdrivande verk.

a) Tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning:

L ö n e g r a d	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	L ö n e g r a d	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
A 1	2,760	456	A 1	2,760	435
A 2	2,970	528	A 2	2,970	504
A 3	3,180	606	A 3	3,180	576
A 4	3,300	630	A 4	3,300	600

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

b) Andra tjänstemän:

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
(B) 1	750	75	(B) 1	750	72
› 2	780	78	› 2	780	75
› 3	810	81	› 3	810	78
› 4	840	84	› 4	840	81
› 5	870	90	› 5	870	87
› 6	900	96	› 6	900	93
› 7	930	105	› 7	930	99
› 8	960	114	› 8	960	108
› 9	1,020	123	› 9	1,020	117
› 10	1,080	132	› 10	1,080	126
› 11	1,140	141	› 11	1,140	135
› 12	1,200	150	› 12	1,200	144
› 13	1,260	159	› 13	1,260	153
› 14	1,320	168	› 14	1,320	162
› 15	1,410	177	› 15	1,410	171
› 16	1,500	189	› 16	1,500	180
› 17	1,590	201	› 17	1,590	192
› 18	1,680	216	› 18	1,680	204
› 19	1,770	231	› 19	1,770	219
› 20	1,770	231	› 20	1,770	219
› 21	1,860	246	› 21	1,860	234
› 22	1,950	264	› 22	1,950	249
› 23	2,040	282	› 23	2,040	267
› 24	2,130	303	› 24	2,130	285
› 25	2,220	324	› 25	2,220	306
› 26	2,310	345	› 26	2,310	327
› 27	2,400	366	› 27	2,400	348
› 28	2,490	387	› 28	2,490	369
› 29	2,580	408	› 29	2,580	390
› 30	2,670	432	› 30	2,670	411

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

B. Befattningar vid lots- och fyrstaten.

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1.....	780	78	1.....	780	75
2.....	840	84	2.....	840	81
3.....	870	90	3.....	870	87
4.....	900	96	4.....	900	93
5.....	930	105	5.....	930	99
6.....	960	114	6.....	960	108
7.....	1,020	123	7.....	1,020	117
8.....	1,080	132	8.....	1,080	126
9.....	1,140	141	9.....	1,140	135
10.....	1,200	150	10.....	1,200	144
11.....	1,770	231	11.....	1,770	219
12.....	2,310	345	12.....	2,310	327
13.....	2,400	366	13.....	2,400	348

C. Beställningar, vid vilka lön utgår enligt löneplanen för officerare (O).

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1.....	924	102	1.....	924	99
2.....	1,410	177	2.....	1,410	171
3.....	2,004	276	3.....	2,004	261
4.....	2,286	339	4.....	2,286	321
5.....	2,400	366	5.....	2,400	348
6.....	2,760	456	6.....	2,760	435
7.....	2,970	528	7.....	2,970	504
8.....	3,180	606	8.....	3,180	576

D. Beställningar, vid vilka lön utgår enligt löneplanen för underofficerare (Uo).

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1.....	936	105	1.....	936	99
2.....	1,098	135	2.....	1,098	129
3.....	1,248	156	3.....	1,248	150
4.....	1,392	174	4.....	1,392	168

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

E. Beställningar, vid vilka lön eller arvode utgår enligt löneplanen för civilmilitär personal m. fl. (C).

Lönegrad	Familjepensionsunderlag	Familjepensionsavdrag för år
	Kr.	Kr.
1	930	105
2	1,080	132
3	1,200	150
4	1,320	168
5	1,410	177
6	1,590	201
7	1,680	216
8	1,770	231
9	1,950	264
10	2,130	303
11	2,310	345
12	2,400	366
13	2,490	387
14	2,670	432
15	2,760	456
16	3,180	606

Lönegrad	Familjepensionsunderlag	Familjepensionsavdrag för år
	Kr.	Kr.
1	930	99
2	1,080	126
3	1,200	144
4	1,320	162
5	1,410	171
6	1,590	192
7	1,680	204
8	1,770	219
9	1,950	249
10	2,130	285
11	2,310	327
12	2,400	348
13	2,490	369
14	2,670	411
15	2,760	435
16	3,180	576

2. För följande ordinarie befattningar skola, oavsett vilken lönegrad befattningen tillhör, tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som enligt 1 mom. gälla för nedan angivna lönegrader, nämligen:

för överläkare av 1:a klass vid statens sinnessjukhus.....	30:e lönegraden
» » » 2:a » » » »	29:e »
» » » 3:e » » » »	28:e »

dock att för överläkare, som tillika är professor i psykiatri vid universitet eller vid karolinska medikokirurgiska institutet, familjepensionsunderlaget skall utgöra 2,820 kronor och familjepensionsavdraget för år 477 kronor,

dock att för överläkare, som tillika är professor i psykiatri vid universitet eller vid karolinska medikokirurgiska institutet, familjepensionsunderlaget skall utgöra 2,820 kronor och familjepensionsavdraget för år 456 kronor.

för lantbruksingenjör	26:e lönegraden
» länsveterinär	24:e »

Kungl. Maj:ts förslag:

För lotspersonal, tillhörande 10:e lönegraden, utgör familjepensionsunderlaget 1,260 kronor och familjepensionsavdraget för år 159 kronor. För övrig lotspersonal skola tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som gälla för lönegrad närmast högre än den, till vilken vederbörande befattning hör.

3. För nedan angivna, till viss lönegrad ej hänförliga ordinarie befattningar skola tillämpas följande familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag:

för justitieråd, regeringsråd och landshövding: familjepensionsunderlag 3,660 kronor och familjepensionsavdrag för år 702 kronor,

för förste provinsialläkare: familjepensionsunderlag 2,670 kronor och familjepensionsavdrag för år 432 kronor,

för provinsialläkare: familjepensionsunderlag 2,400 kronor och familjepensionsavdrag för år 366 kronor,

för distriktsveterinär: familjepensionsunderlag 1,770 kronor och familjepensionsavdrag för år 231 kronor, ävensom

för högbåtsman och flaggkorpral: familjepensionsunderlag 918 kronor och familjepensionsavdrag för år 99 kronor.

4. Beträffande ordinarie befattningar, som avses i 3 kap. civila och militära tjänstepensionsreglementena och för vilka enligt dessa reglementen nedan angivna pensionsunderlag gälla, skola tillämpas följande familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag:

Utskottets förslag:

För lotspersonal, tillhörande 10:e lönegraden, utgör familjepensionsunderlaget 1,260 kronor och familjepensionsavdraget för år 153 kronor. För övrig lotspersonal skola tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som gälla för lönegrad närmast högre än den, till vilken vederbörande befattning hör.

för justitieråd, regeringsråd och landshövding: familjepensionsunderlag 3,660 kronor och familjepensionsavdrag för år 669 kronor,

för förste provinsialläkare: familjepensionsunderlag 2,670 kronor och familjepensionsavdrag för år 411 kronor,

för provinsialläkare: familjepensionsunderlag 2,400 kronor och familjepensionsavdrag för år 348 kronor,

för distriktsveterinär: familjepensionsunderlag 1,770 kronor och familjepensionsavdrag för år 219 kronor, ävensom

för högbåtsman och flaggkorpral: familjepensionsunderlag 918 kronor och familjepensionsavdrag för år 96 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag:

Pensionsunderlag enligt tjänstepensionsreglementet Kr.	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
5,500	2,310	345
6,000	2,400	366
7,000	2,670	432
7,500	2,820	477
8,000	3,000	540
9,000	3,330	636

Utskottets förslag:

Pensionsunderlag enligt tjänstepensionsreglementet Kr.	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
5,500	2,310	327
6,000	2,400	348
7,000	2,670	411
7,500	2,820	456
8,000	3,000	516
9,000	3,330	606

11 §.

Vid tillämpning av bestämmelserna i 4 § å ordinarie befattningshavare, som avses i 3 kap. civila eller militära tjänstepensionsreglementet, skall pensionsåldern anses inträda vid utgången av den månad, under vilken han fyller 65 år, samt i fråga om sådan befattningshavare vid försvarsväsendet tjänstår beräknas enligt vad i 10 § militära tjänstepensionsreglementet stadgas.

12 §.

1. Övergår ordinarie befattningshavare till befattning med lägre familjepensionsunderlag, skall i familjepensionshänseende fortfarande för honom gälla vad som finnes stadgat i fråga om den förra befattningen.

2. Sänkes familjepensionsunderlaget för ordinarie befattning, skall i familjepensionshänseende icke inträda någon förändring för den som före ändringen innehåft befattningen.

13 §.

För ordinarie befattningshavare, som är förordnad att innehava icke-ordinarie befattning med högre familjepensionsunderlag än det för hans ordinarie befattning fastställda, skola tillämpas de för icke-ordinarie befattningshavare i reglementet givna bestämmelserna.

3 KAP.

Icke-ordinarie befattningshavare.

14 §.

1. För sådana extra ordinarie befattningar, vid vilka lön utgår enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan, skola, med de undantag som i 2 och 4 mom. stadgas, tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som här nedan angivas:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

A. Befattningar vid allmänna civiltförvaltningen, med undantag av lots- och fyrstaten, samt vid affärsdrivande verk och vid försvarsväsendet.

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1.....	720	72	1.....	720	69
2.....	750	75	2.....	750	72
3.....	780	78	3.....	780	75
4.....	810	81	4.....	810	78
5.....	840	84	5.....	840	81
6.....	870	90	6.....	870	87
7.....	900	96	7.....	900	93
8.....	930	105	8.....	930	99
9.....	960	114	9.....	960	108
10.....	1,020	123	10.....	1,020	117
11.....	1,080	132	11.....	1,080	126
12.....	1,140	141	12.....	1,140	135
13.....	1,200	150	13.....	1,200	144
14.....	1,260	159	14.....	1,260	153
15.....	1,320	168	15.....	1,320	162
16.....	1,410	177	16.....	1,410	171
17.....	1,500	189	17.....	1,500	180
18.....	1,590	201	18.....	1,590	192
19.....	1,680	216	19.....	1,680	204
20.....	1,680	216	20.....	1,680	204
21.....	1,770	231	21.....	1,770	219
22.....	1,860	246	22.....	1,860	234
23.....	1,950	264	23.....	1,950	249
24.....	2,040	282	24.....	2,040	267
25.....	2,130	303	25.....	2,130	285
26.....	2,220	324	26.....	2,220	306
27.....	2,310	345	27.....	2,310	327
28.....	2,400	366	28.....	2,400	348
29.....	2,490	387	29.....	2,490	369
30.....	2,580	408	30.....	2,580	390

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

B. Befattningar vid lots- och fyrstaten.

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.	Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1	750	75	1	750	72
2	810	81	2	810	78
3	840	84	3	840	81
4	870	90	4	870	87
5	900	96	5	900	93
6	930	105	6	930	99
7	960	114	7	960	108
8	1,020	123	8	1,020	117
9	1,080	132	9	1,080	126
10	1,140	141	10	1,140	135
11	1,680	216	11	1,680	204
12	2,220	324	12	2,220	306
13	2,310	345	13	2,310	327

2. För lotspersonal, berättigad till andel i lotspenningar och tillhörande 10:e lönegraden, utgör familjepensionsunderlaget 1,200 kronor och familjepensionsavdraget för år 150 kronor. För övrig till andel i lotspenningar berättigad lotspersonal skola tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som gälla för lönegrad närmast högre än den, till vilken vederbörande befattning hör.

3. För kvinnlig ekonomipersonal vid försvarsväsendet med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan skola tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som här nedan angivas:

2. För lotspersonal, berättigad till andel i lotspenningar och tillhörande 10:e lönegraden, utgör familjepensionsunderlaget 1,200 kronor och familjepensionsavdraget för år 144 kronor. För övrig till andel i lotspenningar berättigad lotspersonal skola tillämpas de familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag, som gälla för lönegrad närmast högre än den, till vilken vederbörande befattning hör.

Kungl. Maj:ts förslag:

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1.....	690	69
2.....	750	75
3.....	780	78
4.....	810	81
5.....	870	90
6.....	900	96
7.....	930	105

Utskottets förslag:

Lönegrad	Familjepensionsunderlag Kr.	Familjepensionsavdrag för år Kr.
1.....	690	66
2.....	750	72
3.....	780	75
4.....	810	78
5.....	870	87
6.....	900	93
7.....	930	99

4. I fråga om annan icke-ordinarie befattning än i 1 och 3 mom. sägs äger Kungl. Maj:t bestämma den lönegrad, till vilken befattningen är att i familjepensionshänseende hänföra, eller ock fastställa särskilt familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag för densamma. Vad nu är sagt äger ock avseende å i 1 mom. nämnd tjänst för det fall, att slutlönen i densamma fastställts till annat belopp än det, som normalt gäller såsom slutlön för extra ordinarie befattningar i den lönegrad tjänsten tillhör.

15 §.

För icke-ordinarie befattningshavare med avkortad tjänstgöringstid skall iakttagas:

a) att familjepensionsavdraget minskas i en omfattning, som svarar mot den i tjänstepensionshänseende för honom gällande avkortningen av tjänstgöringstiden;

b) att tid, med vilken utökning av antalet tjänstår jämlikt 4 § 2 mom. må ifrågakomma, reduceras i en omfattning, som svarar mot den avkortning av tjänstgöringstiden, vilken i tjänstepensionshänseende varit i medeltal för befattningshavaren gällande under de fem senast förflutna åren före dödsfallet eller avgången med pension eller under den kortare tid han innehaft med familjepensionsrätt enligt detta reglemente förenad anställning; samt

c) att vid förening av två befattningar av detta slag den i 6 § föreskrivna minskningen av familjepensionsunderlagen icke skall äga rum.

c) att vid förening av två befattningar av detta slag familjepension skall beräknas särskilt för vardera befattningen utan iakttagande av vad för sådant fall stadgas i 6 §.

4 KAP.

Reglementets tillämplighet m. m.

16 §.

Övergår befattningshavare till en med tjänstepensionsrätt förenad anställning i statens tjänst, å vilken varken civila eller militära tjänstepensionsreg-

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

lementet eller tjänstepensionsreglementet för arbetare är gällande, skall han fortfarande vara underkastad bestämmelserna i detta reglemente, såframt han icke inom en månad från det han tillträder den nya anställningen anmäler hos den myndighet, som i 8 § avses, att han i stället vill underkasta sig de bestämmelser, som må finnas meddelade rörande familjepension för sistnämnda anställning. Skall detta reglemente fortfarande å honom tillämpas, anses därvid som om han alltjämt innehade den förra befattningen.

För den som övergår från aktiv stat till reservstat vid försvarsväsendet skall vad i första stycket stadgas icke äga tillämpning.

17 §.

Därest justitieråd eller regeringsråd avgått från sin tjänst för utövande av statsrådsämbete eller för tillträdande av annan statstjänst eller för fullgörande av något av Kungl. Maj:t meddelat uppdrag, för vilket ersättning av statsmedel utgår, skall, så länge han innehar sådan befattning eller sådant uppdrag, i familjepensionshänseende så anses, som om han alltjämt kvarstode i justitieråds- respektive regeringsrådsämbetet.

Pension enligt § 103 regeringsformen likställes vid tillämpning av detta reglemente med pension enligt civila tjänstepensionsreglementet.

18 §.

Har ordinarie diplomatisk eller konsulär tjänsteman försatts i disponibilitet, skall, så framt han fortfarande är underkastad bestämmelserna i civila tjänstepensionsreglementet, i familjepensionshänseende alltjämt så anses, som om han kvarstode i sin förra tjänst.

19 §.

De närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för tillämpningen av detta reglemente, meddelas av Kungl. Maj:t.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

1. Genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen eller av Kungl. Maj:t efter riksdagens bemyndigande bestämmes tidpunkten för detta reglementes ikraftträdande för olika förvaltningsområden och fastställas de avvikelser från reglementets bestämmelser, som därvid finnas påkallade beträffande i 1 § 1 mom. a) avsedda befattningshavare, vilka före ikraftträdandet ägt familjepensionsrätt på grund av sin statstjänst, samt beträffande de fall då avgång från sådan befattning skett före ikraftträdandet.

2. I fråga om den som vid reglementets ikraftträdande för det förvaltningsområde, till vilket han hör, innehade icke-ordinarie befattning med en daglig tjänstgöringstid, motsvarande minst hälften av den för ordinarie befattningshavare bestämda, eller ock anställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § tjänstepensionsreglementet för arbetare sägs, och

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension, skall — även i den mån detta ej följer av 4 § 4 mom. här ovan — för bestämmande av familjepension åt hans efterlevande såsom tjänstår räknas den tid, under vilken han, innan detta reglemente blev å honom tillämpligt, innehaft sådan befattningshavare, som före reglementets ikraftträdande för det förvaltningsområde, till vilket han hör, vunnit befrielse från stadgad skyldighet att erlægga avgift för beredande av pension åt efterlevande.

3. Från reglementets tillämpning undantages sådan ordinarie befattningshavare, som före reglementets ikraftträdande för det förvaltningsområde, till vilket han hör, vunnit befrielse från stadgad skyldighet att erlægga avgift för beredande av pension åt efterlevande.

3. Från reglementets tillämpning undantages sådan ordinarie befattningshavare, som före reglementets ikraftträdande för det förvaltningsområde, till vilket han hör, *på grund av att han efter uppnåendet av viss ålder saknat pensionsberättigade anhöriga* vunnit befrielse från stadgad skyldighet att erlægga avgift för beredande av pension åt efterlevande.

2) godkänna följande såsom utskottets förslag betecknade

F ö r s l a g

till

reglemente angående familjepension för efterlevande till arbetare i statens tjänst (familjepensionsreglementet för arbetare).

1 §.

1. Detta reglemente äger tillämpning å:

a) arbetare, för vilken tjänstepensionsreglementet för arbetare gäller;

b) den som avgått från arbetaranställning, som i a) avses, och äger rätt till pension eller uppskjuten livränta enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare, dock att reglementet icke skall gälla för den som äger rätt till uppskjuten livränta, med mindre han under minst fem år innehaft till tjänstepension enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare berättigande anställning.

2. Vad nedan i detta reglemente sägs om arbetare skall, där ej annat framgår, i tillämpliga delar gälla med avseende å sådan förutvarande arbetare, som i 1 mom. b) avses.

2 §.

1. Berättigade till familjepension efter arbetares död äro:

2 §.

1. Berättigade till familjepension efter arbetares död äro:

Kungl. Maj:ts förslag:

änka, som ej ingått nytt äktenskap, arvsberättigade barn, som ej uppnått 21 års ålder, samt

frånskild hustru i fall som i 2 mom. sägs.

Pensionsrätt tillkommer dock ej änka, om äktenskapet ingåtts efter det arbetaren uppnått en levnadsålder av 65 år, och ej heller adoptivbarn, om adoptionen ägt rum efter det arbetaren fyllt 50 år.

2. Då arbetare i dom å äktenskapsskillnad förpliktas att till sin hustru utgiva underhållsbidrag, äger domstolen, därest makarna levt tillsammans under minst fem år och hustrun vid sammanlevnadens hävande uppnått en ålder av minst trettio år samt det i övrigt med hänsyn till omständigheterna finnes skäligt, förordna, att den frånskilda hustrun skall vara berättigad till familjepension efter mannens död. Vad nu sagts för det fall att mannen förpliktas utgiva underhållsbidrag gäller ock, där i skillnads målet avtal om sådant underhållsbidrag visas föreligga.

Förordnande, som sålunda meddelats, upphör att gälla, om skyldighet att utgiva underhållsbidrag, som bestämts att utgå på särskilda tider, upphört eller den berättigade trätt i nytt gifte.

Äger förordnande som ovan sagts giltighet, må sådant förordnande ej meddelas till förmån för arbetarens hustru i senare äktenskap.

3 §.

Så länge arbetare innehar anställning, som i 1 § 1 mom. a) avses, skall han å sin avlöning vidkännas *familjepensionsavdrag* i enlighet med vad nedan sägs.

Är arbetare vid ordinarie avlöningstillfälle icke berättigad att utbekomma någon avlöning för den tidsperiod löneutbetalningen avser, skall han icke heller vidkännas familjepensionsavdrag för nämnda tidsperiod.

4 §.

1. Familjepension bestämmes på sätt i 7 § angives i förhållande till ett vid arbetarens död för honom gällande grundbelopp (*familjepensionens grundbelopp*), vilket fastställles med hänsyn till antalet tjänstår och det för den avlidne senast gällande *familjepensionsunderlaget* enligt de i denna paragraf angivna grunderna.

2. För arbetare, som vid sin död kvarstod i tjänst eller åtnjöt pension enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare, är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget, såframt antalet av befattningshavares förvärvade tjänstår, utökade med tid som från dödsfallet eller avgån-

*Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:*

gen med pension må hava återstått till pensionsåldern, uppgått till minst trettio.

Uppgick för arbetare som i första stycket sägs antalet tjänstår, utökade på sätt där angives, icke till trettio, är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår, sålunda utökade, understiger trettio.

3. För annan arbetare än i 2 mom. avses är familjepensionens grundbelopp lika med familjepensionsunderlaget, såframt hans tjänstår uppgått till minst trettio, men eljest lika med familjepensionsunderlaget minskat med $\frac{1}{120}$ för varje full fjärdedel av år, varmed antalet tjänstår understiger trettio. Utgör för sådan arbetare summan av antalet tjänstår och den till pensionsåldern återstående tiden mer än etthundratjugu fulla fjärdedels år, skall dock grundbeloppet utgöra så stor del av familjepensionsunderlaget, som antalet fulla eller påbörjade fjärdedels tjänstår utgör av nämnda summa.

4. Såsom tjänstår räknas vid tillämpning av 2 och 3 mom. tid, vilken arbetaren må räkna som tjänstår enligt 2 § tjänstepensionsreglementet för arbetare.

5. Därest arbetare, som utan eget förvällande entledigats från sin anställning utan rätt till pension, avlider inom nio månader från anställningens upphörande, skall vid bestämmande av familjepensionens grundbelopp så anses, som om han vid dödsfallet alltjämt kvarstode i statens tjänst.

5. Därest arbetare, som utan eget förvällande entledigats från sin anställning utan rätt till pension, avlider inom nio månader från anställningens upphörande, skall vid bestämmande enligt 2 och 3 mom. här ovan av familjepensionens grundbelopp så anses, som om han vid dödsfallet alltjämt kvarstode i statens tjänst.

6. I fråga om arbetare, vilkens senaste anställning varit begränsad till del av år, skall vid utökning av antalet tjänstår enligt 2 mom. medräknas allenast så stor del av varje år, som motsvarar den anställningstid, vilken varit i medeltal för honom gällande under de tre senast förflutna kalenderåren före dödsfallet eller avgången med pension.

7. Utgör det enligt 2 eller 3 mom. beräknade grundbeloppet icke helt krontal, jämkas det till närmast högre hela krontal.

5 §.

För arbetare skola gälla följande familjepensionsunderlag och familjepensionsavdrag:

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Pensionsgrupp enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare	Familjepensionsunderlag kr.	Familjepensionsavdrag	
		för månad kr.	för vecka kr.
1. Arbetare i anställning, för vilken ej kräves särskild yrkesutbildning:			
manlig	810	6.75	1.55
kvinnlig	810	1.65	0.40
2. Arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning:			
manlig	870	7.50	1.75
kvinnlig	870	1.95	0.45

Pensionsgrupp enligt tjänstepensionsreglementet för arbetare	Familjepensionsunderlag kr.	Familjepensionsavdrag	
		för månad kr.	för vecka kr.
1. Arbetare i anställning, för vilken ej kräves särskild yrkesutbildning:			
manlig	810	6.50	1.50
kvinnlig	810	1.30	0.30
2. Arbetare i anställning, för vilken kräves särskild yrkesutbildning:			
manlig	870	7.25	1.70
kvinnlig	870	1.55	0.35

6 §.

Därest arbetare, som innehaft anställning för vilken kräves särskild yrkesutbildning, sedermera erhåller anställning för vilken dylik yrkesutbildning ej kräves, skall någon förändring i familjepensionshänseende icke inträda för honom.

7 §.

1. Familjepensionen består av en fast och en rörlig del.
2. Familjepensionens fasta del motsvarar, för år räknat,
  - a) för änka eller frånskild hustru ensam eller för änka och frånskild hustru tillsammans, då pensionsberättigade barn ej finnas: familjepensionens grundbelopp;
  - b) för änka eller frånskild hustru jämte barn eller för änka och frånskild hustru tillsammans jämte barn: familjepensionens grundbelopp ökat med femtio procent, om endast ett barn finnes, och därutöver med tjugu procent av grundbeloppet för varje ytterligare barn;
  - c) för ett barn, då pensionsberättigad änka eller frånskild hustru ej finnes: familjepensionens grundbelopp;
  - d) för två eller flera barn, då pensionsberättigad änka eller frånskild hustru ej finnes: familjepensionens grundbelopp ökat med femtio procent, om barnen äro två, och därutöver med tjugu procent av grundbeloppet för varje ytterligare barn.
3. Familjepensionens rörliga del skall utgöra samma procenttal å den fasta delen, som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning för tjänstemän.
4. Av familjepension för änka eller frånskild hustru jämte barn eller för änka och frånskild hustru tillsammans jämte barn äger änkan eller den från-

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

skilda hustrun eller änkan tillsammans med den frånskilda hustrun åtnjuta så stor del, som motsvarar åttio procent av grundbeloppet jämte därå belöpande rörlig pensionsdel, samt barnet eller barnen återstoden. Frånskild hustru, som åtnjuter pensionsrätt jämte den avlidnes barn i annat gifte, må dock icke av familjepensionen åtnjuta större del än vad som motsvarar fyrtio procent av grundbeloppet jämte därå belöpande rörlig pensionsdel. Äro änka och frånskild hustru eller äro två eller flera barn samtidigt pensionsberättigade, skola dem tillkommande pensionsbelopp delas lika dem emellan.

5. *Innehar den som är berättigad till familjepension efter arbetare statsanställning av sådant slag, att därmed är förenad tjänstepensionsrätt, eller åtnjuter han tjänstepension för sådan anställning, eller äger han åtnjuta familjepension enligt detta reglemente eller eljest av statsmedel jämväl såsom anhörig till annan än nämnda arbetare, skall det belopp, som han enligt denna paragraf skulle äga åtnjuta, minskas med den i beloppet ingående rörliga pensionsdelen jämte så stor del av etthundratjugu kronor, som den i beloppet ingående fasta pensionsdelen utgör av familjepensionsunderlaget. Vad nu sagts skall ock gälla för pensionstagare, som undergår direkt ådömt frihetsstraff eller är föremål för åtgärd, som förklarats skola träda i stället för sådant straff, eller ock avtjänar ådömt tvångsarbete.*

8 §.

1. Familjepension utgår från och med dagen näst efter den, då arbetare avlidit, till och med utgången av månaden näst efter den under vilken pensionstagaren avlider eller, därest pensionsrätten upphör av annan anledning, till och med utgången av den månad under vilken rätten upphört.

Pension till barn, som födes efter faderns död, utgår från och med den månad under vilken barnet födes.

2. Utbetalning av pension sker i efterskott enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t; vederbörande myndighet likväl obetaget att efter pensionstagares frånfälle förskottsvis utbetala återstående pensionsbelopp.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

3. Har i följd därav, att frånskild hustru underlåtit att jämlikt 9 § göra ansökan om pension, till annan pensionsberättigad utbetalts större belopp än han bort erhålla, skall därvid bero.

9 §.

1. Fråga om rätt till familjepension efter avliden arbetare prövas, på därom gjord ansökan, beträffande efterlevande till arbetare vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk eller domänverket av vederbörande verks styrelse samt beträffande efterlevande till annan arbetare av den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer.

Sökande åligger att styrka sådana för myndigheten icke kända omständigheter, som böra tagas i betraktande vid prövningen av pensionsfrågan.

2. Då familjepension beviljas, skola de pensionsberättigade erhålla skriftligt bevis därom.

10 §.

Vid anställnings upphörande skall arbetare, som äger rätt till familjepension för sina efterlevande, erhålla skriftligt bevis därom.

Utfärdandet av bevis, varom i första stycket förmåles, skall beträffande arbetare, vilken icke haft årsanställning utan varit anställd allenast för viss del av varje år, ske endast på därom gjord framställning.

11 §.

De närmare föreskrifter, som kunna finnas erforderliga för tillämpningen av detta reglemente, meddelas av Kungl. Maj:t.

Detta reglemente träder i kraft den 1 januari 1937; dock att det icke skall äga tillämpning i fråga om arbetare, som före nämnda dag avgått från sin anställning.

I fråga om arbetare, vilken vid reglementets ikraftträdande innehade anställning av beskaffenhet och under förutsättningar, som i 1 § tjänstepensionsreglementet för arbetare sägs, och som vid sin död kvarstod i tjänst eller enligt 4 § 5 mom. här ovan skall anses hava kvarstått i tjänst eller åtnjöt pension, skall — även i den mån detta ej följer av 4 § 4 mom. — för bestämmande av familjepension åt hans efterlevande såsom tjänstår räknas den tid, under vilken han, innan detta reglemente blev å honom tillämpligt, innehaft sådan anställning,

ävensom, därest han övergått från enskilt företags till statens tjänst i samband med statens övertagande av sådant företag, den tid i det enskilda företags tjänst, som han

Kungl. Maj:ts förslag:**Utskottets förslag:**

med tillämpning av punkten 4 av övergångsbestämmelserna till tjänstepensionsreglementet för arbetare förklarats skola få tillgodoräkna såsom tjänstår.

3) förklara, att dyrtidstillägg jämlikt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267) icke skall utgå till änka eller barn, som åtnjuter familjepension jämlikt allmänna familjepensionsreglementet eller familjepensionsreglementet för arbetare;

4) till *Pensioner enligt familjepensionsreglementet för arbetare* för budgetåret 1936/1937 under elfte huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av 25,000 kronor;

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att under budgetåret 1936/1937 av de medel, från vilka kostnaderna för statens pensionsanstalt skola bestridas, ställa till förfogande medel för den förstärkning av anstaltens personal, som kan bliva erforderlig för anstaltens handläggning av pensionsärenden enligt familjepensionsreglementet för arbetare;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att

dels träffa överenskommelser med fullmäktige för civilstatens änke- och pupillkassa, fullmäktige för telegrafverkets änke- och pupillkassa samt fullmäktige för statens järnvägars änke- och pupillkassa i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående i utskottets utlåtande anförts;

dels besluta om allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande den 1 juli 1937 för de förvaltningsområden, vilkas manliga ordinarie befattningshavare dessförinnan varit skyldiga att tillhöra någon av nämnda kassor, samt därvid fastställa de avvikelser, som betingas av nämnda överenskommelser samt av vad i det föregående i utskottets utlåtande anförts rörande kvinnliga befattningshavare;

dels meddela de bestämmelser, som i övrigt erfordras för genomförande från och med den 1 juli 1937 av berörda överenskommelser och för tillämpning enligt vad i det föregående i utskottets utlåtande anförts av motsvarande regler rörande kvinnliga befattningshavare och deras efterlevande;

dels ock meddela sådana bestämmelser att den, som den 1 juli 1937 eller senare tillträder ordinarie befattning med oreglerad lön, med vilken tidigare följt skyldighet att tillhöra

civilstatens änke- och pupillkassa, erhåller familjepensionering genom statens försorg efter i huvudsak enahanda grunder som från och med nämnda dag komma att gälla för tidigare innehavare av sådan befattning;

B) att riksdagen, i anledning av motionen II: 676, må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag rörande utvidgning av familjepensionsrätten för barn till att, i den omfattning som finnes skälig, gälla även manlig befattningshavares eller arbetares barn utom äktenskap;

C) att motionen II: 333 må anses besvarad genom vad utskottet i det föregående hemställt.

Stockholm den 6 juni 1936.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit:

från första kammaren: herrar Åkerberg, Lindgren, Ernfors*, Johansson i Friggeråker, Bjurström, Ehrnberg, Nilsson i Mölndal och Danielsson;

från andra kammaren: herrar Leffler, Laurén, Paulsen, Johansson i Sollefteå, Andersson i Falkenberg, Carleson, Severin och Mattsson.

* Ej närvarande vid utlåtandets slutjustering.

Reservationer:

- 1) av herr Carleson;
- 2) av herr Mattsson.

Bilaga 1.

P. M.

angående vissa övergångskostnader vid genomförandet av en familjepensionering för statens tjänstemän och arbetare enligt Kungl. Maj:ts propositioner nr:ris 201, 245 och 258 vid 1936 års riksdag.

De kostnadsberäkningar, som meddelats i prop. nr 201 beträffande familjepensionskostnader för *framtida befattningshavare*, avse

1) de beräknade årliga avgifter, vilka av tjänstemännen och de kvinnliga arbetarna skola erläggas för täckande av grundpensionerna samt av de manliga arbetarna för täckande till viss kvotdel (för yrkesarbetare $\frac{90}{105}$ och för icke-yrkesarbetare $\frac{81}{90}$) av grundpensionerna;¹

2) de årliga avgifter, som bort erläggas, därest även familjepensionerna i övrigt, d. v. s. de s. k. 120-kronorstilläggen och de rörliga pensionsdelarna ävensom för manliga arbetare resterande kvotdel av grundpensionen ($\frac{15}{105}$, resp. $\frac{9}{90}$) skolat täckas av de anställda själva.

Posterna under 2) (»efterskänkta årsavgifter») representera härvid statens egna kostnader för familjepensioneringen. En specifikation av dessa lämnas i den vid denna promemoria fogade tab. 1 (jfr sid. 139, 133, 45 och 107 i prop. nr 201).

De nämnda beräkningarna avse, såsom redan angivits, framtida befattningshavare och förutsätta alltså en fullt genomförd övergång till den nya ordningen. Å *nuvarande befattningshavare* skulle beräkningarna hava varit tillämpliga, därest avgifter enligt den nya skalan av dem erlagts under hela den förflutna tjänstetiden² och ett statsbidrag motsvarande de efterskänkta avgifterna samtidigt hade lämnats av staten, medan å andra sidan pensionsutbetalningar enligt den nya ordningen hade skett för avlidna befattningshavare inom samma generation. Eftersom detta emellertid ej är fallet utan avgifterna vad beträffar nuvarande icke-ordinarie tjänstemän och arbetare endast utgå, resp. de efterskänkta avgifterna endast beräknas löpa, under tiden efter den nya ordningens genomförande, medan däremot tjänst-år för familjepension ändock få tillgodoräknas i full utsträckning för den gångna tiden, uppkomma vissa *övergångskostnader*, som även måste täckas av staten.

Beträffande storleken av dessa övergångskostnader har bankoutskottet av mig begärt utredning. Till fullgörande av detta uppdrag får jag meddela följande.

Prop. nr 201 avser ej blott de statsanställda, vilkas familjepensionering enligt regeringsförslagen är avsedd att definitivt ordnas vid innevarande års riksdag, nämligen tjänstemän med reglerad lön inom de förvaltningsgrenar,

¹ Jag bortser här från merkostnaderna på grund av den i prop. nr 201 införda pensionsrätten för fränskild make, vilka äro avsedda att täckas av statsmedel.

² Här avses givetvis endast sådan tjänstgöring, som enligt de nya bestämmelserna skulle hava varit förenad med familjepensionsrätt.

vilka nu ha delaktighet inom civilstatens, telegrafverkets och statens järnvägars änke- och pupillkassor, samt arbetare, utan även sådana befattningshavare, beträffande vilkas familjepensionering övergångsbestämmelserna skulle fullständigt föreligga först vid en följande riksdag. Inom den senare gruppen, vilken omfattar de kassor, beträffande vilka förslag till överenskommelser ännu ej föreligga, märkas särskilt tulltjänstemännen samt de militära befattningshavarna; i *beräkningarna* i prop. nr 201 hava i övrigt även medtagits vissa innehavare av tjänster med oreglerad lön, ehuru förslag om nyreglering av familjepensioneringen för dessa ännu ej föreligga. Antalet av de manliga civila tjänstemän, vilkas familjepensionering skulle definitivt ordnas vid innevarande års riksdag, torde utgöra ungefär $\frac{5}{6}$ av hela det antal civila manliga tjänstemän, som ingår i *beräkningarna* i prop. nr 201.

Vid de beräkningar, som här utförts angående övergångskostnaderna, har jag beträffande *ordinarie tjänstemän* måst begränsa mig till att behandla dem, beträffande vilka redan nu fullständiga förslag föreligga, alltså *ordinarie tjänstemän inom de förvaltningsområden, som behandlas i prop. n:ris 245 och 248 (civilstatens, telegrafverkets och statens järnvägars änke- och pupillkassor)*, medan däremot *samtliga icke-ordinarie tjänstemän och arbetare* medtagits.

Vad beträffar de valda *beräkningsgrunderna* överensstämman dessa för icke-ordinarie tjänstemän samt kvinnliga ordinarie tjänstemän med de grunder, som tillämpats vid konstruktion av familjepensionsavdragsskalan i prop. nr 201. För manliga arbetare hava tillämpats samma grunder som för manliga icke-ordinarie tjänstemän i lägre lönegrader; de relativt obetydliga övergångskostnaderna för de kvinnliga arbetarna hava negligerats. För ordinarie manliga tjänstemän hava vid beräkningar angående 120-kronorstilläggen tillämpats beräkningsgrunderna i prop. n:ris 245 och 258. I fråga om arten av beräkningsgrunderna må här endast erinras om att de kunna karakteriseras som självkostnadsgrunder byggande på en räntefot av 4 %.

Beräkningsmetoden skall här först behandlas för sådana statsanställda, vilkas familjepensionering ej tidigare varit ordnad, alltså för icke-ordinarie tjänstemän och arbetare. För denna kategori hava övergångskostnaderna i anslutning till det inledningsvis sagda ansetts motsvara de beräknade årliga avgifterna och statsbidragen (eftersänkta avgifterna) för den förflutna tiden, å ena sidan ökade med ränta efter 4 %, å andra sidan minskade med s. k. riskpremier för den gångna tiden. De årliga avgifterna hava härvid beräknats med män och kvinnor som skilda riskklasser (jfr tab. 2 å sid. 136 i prop. nr 201). Vad beträffar den rörliga pensionsdelen har av skäl som nedan torde framgå ej räknats med någon övergångskostnad annat än för arbetare.

Vad beträffar de *ordinarie manliga tjänstemännen* är frågan angående övergångskostnaderna beroende av uppgörelsen mellan staten och vederbörande änke- och pupillkassa i samband med statens övertagande av dennas rörelse. Enär en sammanställning över de särskilda poster, vilka på grund av överenskommelserna mellan staten och kassorna skola bestridas av staten, återfinnes å sid. 33 och 34 i bankoutskottets utlåtande (posterna 3—9), saknar jag anledning att här gå in på dessa, men däremot skall jag beröra de av statsmedel bekostade 120-kronorstilläggen till familjepensionerna för nuvarande delägare i tjänst med reglerad lön.

I redogörelsen i bil. B i prop. nr 258 angående statens järnvägars änke- och pupillkassa, sid. 37, not 1 hava 120-kronorstilläggen för närvarande och framtida befattningshavare (inkl. övergångskostnader på denna punkt för nuvarande befattningshavare) omräknats till ett för all framtid utgående

lika årligt belopp, vilket kan betraktas som en *utjämnad årskostnad* för de hädanefter utgående 120-kronorstilläggen och som kan direkt jämföras med nu utgående statsbidrag till kassorna. Motsvarande beräkning har nu verkställt även beträffande civilstatens och telegrafverkets kassor vad avser tjänster med reglerad lön, även här under antagande att antalet befattningshavare för framtiden förblir oförändrat.¹

Vad beträffar de *ordinarie kvinnliga tjänstemännen* har en ungefärlig beräkning av övergångskostnaderna för dessa verkställt på samma sätt som för icke-ordinarie tjänstemän, varvid till en början bortsetts från att medel redan finnas fonderade för bestridande av dessa kostnader.

Beräkningarna bygga på ett *material*, som i fråga om arbetare avser tidpunkten $\frac{1}{10}$ 1932, beträffande civila icke-ordinarie tjänstemän och ordinarie kvinnliga tjänstemän tidpunkten $\frac{1}{7}$ 1933, beträffande icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet tidpunkten $\frac{1}{7}$ 1935 samt beträffande civila manliga ordinarie tjänstemän de tidpunkter, som angivas i respektive balansräkningar i prop. nr:s 245 och 258. För säsongarbetare, vilkas antal i det föreliggande materialet utgjorde något mindre än $\frac{1}{5}$ av hela antalet manliga arbetare, har en hypotetisk åldersfördelning tillämpats. I övrigt hava beräkningarna med hänsyn till den korta tid, som stått till mitt förfogande, i avsevärd utsträckning måst utföras som överslagsberäkningar.

En sammanställning av beräkningsresultaten meddelas i tabellerna 2 och 3.

Det må i fråga om tab. 2 framhållas, att de övergångskostnader, varom här är fråga, ej blott avse extra tillgodoräknade tjänstår utan över huvud taget det förhållande, att avgiftsbetalningen för de nu i familjepensioneringen på en gång inträdda börjar vid en högre genomsnittsålder än som antagits vid familjepensionsavdragsskalans konstruktion. För e. o. stationskarlar har exempelvis vid de outjämnade familjepensionsavdragens beräkning räknats med en genomsnittlig inträdesålder av 24 år. Å de e. o. stationskarlar, som vid det allmänna familjepensionsreglementets ikraftträdande äro yngre än 24 år, gör staten en vinst, å de e. o. stationskarlar, som vid samma tidpunkt äro äldre än 24 år, en förlust i förhållande till beräkningarna angående familjepensionsavdragsskalan, det senare även om avgiftsplikten börjar före 30 års ålder, alltså mer än 30 år före pensionsåldern, så att extra tillgodoräknande av tjänstår ej behöver ske.

Övergångskostnaderna enligt tab. 2 hava för arbetare och icke-ordinarie tjänstemän ett sammanlagt kapitalvärde av ungefär 27.2 miljoner kr. För delvis täckande av dessa torde kunna användas ett överskott i nuvarande kvinnliga familjepensionsfonder av 4.6 miljoner kronor, beräknat med utgångspunkt från avgifter för de kvinnliga tjänstemännen som särskild riskklass, varefter återstår att bestridas av framtida statsinkomster ett kapitalvärde av ungefär 22.6 miljoner kronor.

Några siffror angående de mot ifrågavarande kapitalvärde svarande belopp, som falla på olika år, kunna ej lämnas utan en rätt tidskrävande utredning. Dylika siffror skulle i övrigt ej kunna användas för en förutberäkning av budgetens belastning under de olika åren, så länge frågan angående den statliga fonderingen för familjepensionsändamål ännu är olöst.

Av tab. 3 framgår, att de nuvarande statsbidragen för de undersökta kassorna (inkl. pensions- och dyrtidstillägg å pensioner enligt nuvarande skalor) kunna anses ungefär ekvivalenta med 120-kronorstilläggen och de rörliga pensionsdelarna enligt allmänna familjepensionsreglementet, även om man tager hänsyn till övergångskostnader.

Som sammanfattning kan följande sägas beträffande *nyttillkommande*

¹ Därest framtida icke-ordinarie befattningshavare skulle medtagas, komme siffrorna ej att undergå någon väsentlig ändring.

kostnader för staten på grund av den föreslagna familjepensioneringsordningen. Förutom nuvarande statsbidrag (inkl. pensions- och dyrtidstillägg) till civilstatens, telegrafverkets och statens järnvägars änke- och pupillkassor, vilka bidrag under de i denna utredning gjorda förutsättningarna äro ungefär likvärdiga med 120-kronorstilläggen och de rörliga pensionsdelarna enligt de nya bestämmelserna, övergångskostnader medräknade, har man att räkna med följande kostnader på grund av det föreliggande förslaget, i vad det avser förhållanden, som skola definitivt regleras vid 1936 års riksdag.

1) Utjämnade årliga kostnader för arbetares familjepensionering (exkl. övergångskostnader), se tab. 1	578,000 kr.
2) Övergångskostnader netto, motsvarande enligt tab. 2 för icke-ordinarie tjänstemän och ordinarie kvinnliga tjänstemän ett kapitalvärde av 2,807,000 kr. och för arbetare ett kapitalvärde av 19,758,000 kr. Årlig ränta å kapitalvärdet utgör:	
för tjänstemän	110,000 »
» arbetare	775,000 »
3) Kostnader omförmälda under 3—9 å sid. 33 och 34 i utskottsutlåtandet. ¹	

Härutöver må nämnas (jfr prop. 201, s. 46—47) *dels* att överskottet å de kvinnliga tjänstemännens familjepensionsavgifter — vilket år 1935 (i fråga om civila pensionsfonden budgetåret 1934/1935) utan hänsynstagande till några försäkringstekniskt beräknade poster sammanlagt utgjorde ungefär 662,000 kronor — icke längre kommer att inflyta till statsverket utan i stället tagits i beräkning för ernående av nedsättning av familjepensionsavdragen, *dels* att avlöningarna till icke-ordinarie tjänstemän kunna komma att höjas i samband med att dessa tjänstemän få vidkännas familjepensionsavdrag.

Emot de nytillkommande kostnaderna kunna ställas kostnaderna för de understöd, som, efter beslut av riksdagen eller av Kungl. Maj:t efter riksdagens bemyndigande, skulle ha utgått vid ett bibehållande av nuvarande ordning; en förutberäkning angående kostnaderna för dylika pensioner, vilka endast utgå, därest den avlidne innehaft anställning under viss minimitid och ömmande omständigheter därjämte föreligga, skulle emellertid möta svårigheter.

De av utskottet företagna sänkningarna av gränsåldrarna för barnpensioner och för äktenskaps ingående medföra en relativt obetydlig sänkning av kostnaderna enligt Kungl. Maj:ts förslag.

Stockholm den 3 juni 1936.

Tim Jansson.

Tab. 1. Eftersänkta årsavgifter för framtida anställda.

I. Tjänstemän.

1) Avgifter för 120-kronorstillägg:

Civila manliga befattningshavare	641,000 kr.
Civila kvinnliga befattningshavare	42,000 »
Militära befattningshavare	112,000 »

S:a I. 1 795,000 »

¹ Såsom redan antytts kunna tillsvidare motsvarande poster beträffande tullstatens och de militära kassorna m. fl. ännu ej angivas, enär ännu ej ens något preliminärt förslag till överenskommelse med dessa föreligger.

2) Avgifter för en rörlig pensionsdel av 11 % (antagen levnadskostnadsindex 158):		
Civila manliga befattningshavare.....	746,000	kr.
Civila kvinnliga befattningshavare.....	35,000	»
Militära befattningshavare.....	160,000	»
	S:a I. 2	941,000 »
	S:a I.	1,736,000 »

II. Arbetare.

1) Avgifter för 120-kronorstillägg.....	225,000	kr.
2) Avgifter för en rörlig pensionsdel av 11 %.....	176,000	»
3) Avgifter för $\frac{15}{105}$ av grundpensionen för manliga yrkesarbetare och $\frac{9}{90}$ av grundpensionen för manliga icke-yrkesarbetare.....	177,000	»
	S:a II.	578,000 kr.
	S:a I och II	2,314,000 »

Tab. 2. Kapitalvärdet av övergångskostnader för icke-ordinarie tjänstemän, arbetare och ordinarie kvinnliga tjänstemän beroende därpå att allmänna familjepensionsreglementet ej varit gällande under vederbörande anställningshavares hela tjänstetid.

	Kapitalvärde i kronor avseende		
	grundpension	120-kronors-tillägg	Summa
Civila icke-ordinarie tjänstemän:			
manliga.....	5,163,000	573,000	5,736,000
kvinnliga.....	493,000	88,000	581,000
Militära icke-ordinarie befattningshavare.	949,000	141,000	1,090,000
Arbetare.....	15,300,000	2,500,000	17,800,000
	21,905,000	3,302,000	25,207,000
Härtill kommer kapitalvärdet av övergångskostnaderna för rörlig pensionsdel till arbetare.....			1,958,000
			27,165,000
För ordinarie kvinnliga tjänstemän tillkommer:			
kapitalvärdet av övergångskostnader utan hänsyn till redan fonderade medel.....	1,805,000	250,000	2,055,000
och avgår:			
redan fonderade medel (per $\frac{31}{12}$ 1935, resp. $\frac{30}{6}$ 1935).....			6,655,000
Återstår:			
kapitalvärdet av övergångskostnader, som ej täckas av fonderade medel.....			¹ 22,565,000
härav belöper			
på tjänstemän.....			¹ 2,807,000
» arbetare.....			19,758,000

¹ Tillägg borde egentligen även göras för den minskning av avgiftsinkomsten i förhållande till avgiftsskalan i prop. nr 201, vilken kommer att uppstå för de nuvarande ordinarie kvinnliga tjänstemännen. Någon beräkning av denna post har ej medhunnits.

Tab. 3. Jämförelse mellan å ena sidan utjämnat årsbelopp av 120-kronorstilläggen för nuvarande och blivande ordinarie tjänstemän med reglerad lön och å andra sidan nuvarande statsbidrag (antagen inträdesålder i ordinarie tjänst 27.5 år).

	Utjämnat årsbelopp för 120- kronors- tilläggen (inkl. över- gångskost- nader)	Statsbi- drag utan inräk- nande av pensions- och dyr- tidstill- lägg, ut- betalt år 1935
	kr.	kr.
Civilstatens änke- och pupillkassa.....	301,000	¹ 50,000
Telegrafverkets änke- och pupillkassa.....	48,000	68,582
Statens järnvägars änke- och pupillkassa.....	482,000	331,581
Kvinnliga civila tjänstemän.....	² 42,000	—
	873,000	450,163
Utjämnat årsbelopp för dyrtidstillägg enligt nuvarande grunder å pen- sionsbelopp enligt nuvarande skalor överstiger motsvarande belopp för rörliga pensionsdelar av pensioner enligt allmänna familjepen- sionsreglementet med ett belopp, som efter en mycket ungefärlig överslagsberäkning utgör.....		400,000
Summa av de nuvarande statsbidrag, som böra jämföras med 120- kronorstilläggen.....		850,163

Anm. Å de ovan medtagna förvaltningsgrenarna belöper vad beträffar efterskänkta avgifter för 120-kronorstilläggen i tab. 5, kol. 4 å sid. 139 i prop. nr 201 ett årsbelopp utgörande för män (efter överslagsberäkning) 530,000 kr. och för kvinnor 42,000 kr.

Mot de återstående 223,000 kr. i kol. 4, vilka avse tulltjänstemän, militärer m. fl. torde, därest överenskommelse av samma slag som för de tre ovan nämnda kassorna träffas med övriga änke- och pupillkassor och även beträffande oreglerade tjänster, svara ett utjämnat årsbelopp för 120-kronorstilläggen (inkl. övergångskostnader) understigande 400,000 kr. De nuvarande statsbidragen (exkl. pensions- och dyrtidstillägg) utgjorde för ifrågavarande kassor år 1935 (resp. budgetåret 1934/1935) 340,684 kr. Även för dessa kassor understiga vid nu gällande levnadskostnadsindex de rörliga pensionsdelarna pensions- och dyrtidstillägg enligt nuvarande grunder å pensioner enligt nuvarande skalor.

¹ Avser även till en mindre del befattningshavare med oreglerad lön.

² Övergångskostnaderna för kvinnliga tjänstemän ingå med sitt kapitalvärde i tab. 2 och hava därför ej medtagits här.

Bilaga 2.

Till 1936 års riksdags bankoutskott.

Enligt 2 § i det i Kungl. Maj:ts prop. nr 201 föreslagna allmänna familjepensionsreglementet äro berättigade till familjepension efter befattningshavarens död:

efterlevande make, som ej ingått nytt äktenskap,
arvsberättigade barn, som ej uppnått 21 års ålder, samt
under vissa i 2 § 2 mom. angivna förutsättningar fränskild make.

Pensionsrätt tillkommer dock ej make, om äktenskapet ingåtts efter det befattningshavaren uppnått en levnadsålder av 65 år, och ej heller adoptivbarn, om adoptionen ägt rum efter det befattningshavaren fyllt 50 år.

Den i reglementet meddelade familjepensionsavdragsskalan bygger i huvudsak på dessa förutsättningar, dock att merkostnaden på grund av den i propositionen införda pensionsrätten för fränskild make ej är avsedd att täckas av familjepensionsavdragen; vad beträffar de i pensionerna ingående s. k. 120-kronorstilläggen och de rörliga pensionsdelarna skola dessa bestridas av statsmedel (jfr bilaga D till propositionen).

Bankoutskottet har nu anmodat mig att göra ett uttalande angående de ändringar i familjepensionsavdragsskalan, som böra vidtagas, därest slutåldern 21 år för barnpensioner sänkes till 19 år och därest gränsåldern 65 år för äktenskaps ingående sänkes till 60 år.

På grund av den korta tid, som stått till mitt förfogande för en utredning av denna fråga, kan jag icke lämna annat än mera ungefärliga siffror till densamma besvarande. Enär det här emellertid gäller en ändring av familjepensionsavdragens belopp med endast några få procent, behöva ej heller alltför stora krav ställas på den *relativa* noggrannheten vid beräkning av själva ändringsbeloppet.

Jag antager i det följande, att förutsättningarna för beräkningarna på övriga punkter ej ändras, vilket bland annat innebär, att hänsyn ej tages till en eventuell ökning av de militära befattningshavarnas antal vid en genomförd försvarsreform.

Vad först beträffar effekten av en sänkning av slutåldern 21 år för barnpensioner till 19 år kan man stödja sig på en ungefärlig undersökning återgiven i 1930 års pensionsakkunnigas betänkande (statens offentliga utredningar 1934: 29, sid. 61), enligt vilken en sänkning från 21 till 18 år skulle medföra en minskning av de försäkringstekniskt beräknade familjepensionsavdragen för tjänstemännen med 4 à 4 1/2 procent. En sänkning till 19 i stället för 18 år torde med utgångspunkt därifrån kunna beräknas medföra en minskning av familjepensionsavdragen med ungefär 3 0/0.

Beträffande sänkningen av gränsåldern för äktenskaps ingående från 65 till 60 år möta stora svårigheter att statistiskt bedöma effekten av denna, enär själva bestämmelserna om gränsåldern kunna inverka på tidpunkten för äktenskaps ingående. Emellertid leder en överslagsberäkning på grundval av föreliggande material till att familjepensionsavdragen på grund av förevarande sänkning böra minskas med ungefär 1 procent.

Verkställas båda de nämnda ändringarna i bestämmelserna angående pensionsberättigade efterlevande, bör på grund av det anförda skalan sänkas med ungefär 4 0/0.

Den sänkta skalan föreligger i stort sett färdig redan i de tidigare utredningarna. Den av mig tidigare konstruerade skalan F 35 (prop. 201, sid. 138, kol. 4), vilken avser civila manliga och kvinnliga befattningshavare sammantagna men ej militärer och som bygger på gränsåldrarna 21 och 65 år, ligger nämligen i genomsnitt 4.3 procent under den i allmänna familjepensionsreglementet meddelade skalan, alltså ungefär på den nivå, som enligt det nyss sagda skulle gälla för den nya skalan i allmänna familjepensionsreglementet vid gränsåldrarna 19 och 60 år.

Jag förordar alltså en tillämpning av skalan F 35, därest bägge gränsåldrarna ändras på sätt inom utskottet ifrågasatts. Beträffande sådana lönegrader, som ej återfinnas i nyssberörda tab. 4, meddelas de nya familjepensionsavdragen i härvid fogad bilaga.¹ Bilagan upptager familjepensionsavdrag även för arbetare, beräknade i anslutning till den nya skalan för tjänstemän; för de kvinnliga arbetarna, där familjepensionsrätten uteslutande avser barn och sänkningen av gränsåldern 21 år därför relativt sett verkar kraftigare, har jag minskat propositionens familjepensionsavdrag med ungefär 20 procent.

Skulle gränsåldern 21 år bibehållas men gränsåldern 65 år sänkas till 60 år, synes ej tillräcklig anledning föreligga att ändra de skalor, som meddelats i propositionen. Stockholm den 23 maj 1936.

Tim Jansson.

---

¹ Här ej återgiven; beloppen framgå av utskottets förslag till reglementen.